

Projekt Agentúra osobnej asistencie
- komplexný servis o osobnej asistencii -

v roku 2008

podporila

 NADÁCIA VÚB

www.nadaciavub.sk

viedla

www.omdvsr.sk

Obsah:

Príhovor	5
1. NEZÁVISLÝ ŽIVOT VO SVETE	6
1.1 História hnutia nezávislého života	6
1.2 Vznik centier nezávislého života	7
1.3 Filozofia nezávislého života	8
2. HISTÓRIA OSOBNÉJ ASISTENCIE NA SLOVENSKU	13
2.1 Pilotný projekt osobnej asistencie	14
3. OSOBNÁ ASISTENCIA: TEÓRIA	15
3.1 Filozofia osobnej asistencie	15
3.1.1 Pojmy používané pri osobnej asistencii	16
3.1.2 Princípy osobnej asistencie	18
3.1.3 Pozitíva a negatíva osobnej asistencie	18
3.2 Čo vyžaduje asistencia od užívateľa?	20
3.3 Pre koho je osobná asistencia vhodná?	21
4. OSOBNÁ ASISTENCIA: PRAX	23
4.1 Obhajoba potrieb	23
4.1.1 Spôsob výpočtu rozsahu hodín osobnej asistencie	23
4.1.2 Individuálne potreby	23
4.1.3 Rodinné prostredie	24
4.1.4 Životné prostredie	24
4.2 Výpočet hodín osobnej asistencie	24
4.3 Rôzne možnosti organizovania osobnej asistencie	27
4.3.1 Je lepšie mať jedného asistenta alebo viacerých?	27
4.3.2 Plánovanie	28
4.3.3 Organizovanie práce osobných asistentov	29
4.3.4 Plán práce	29

4.3.5	Zmeny zabehnutého systému	29
4.3.6	Rôzne modely fungovania s osobnými asistentmi.....	30
4.4	Ako hľadať osobných asistentov	32
4.5	O Agentúre osobnej asistencie	34
5.	ASISTENCIA A VZŤAHY	36
5.1	Užívatelia a osobní asistenti	36
5.1.1	Snažte sa byť otvorení a úprimní	36
5.1.2	Asistenti nám nemajú nahradiť priateľov	37
5.1.3	Strážme si hranice.....	38
5.2	Prijatie zdravotného postihnutia asistentmi aj užívateľmi	39
5.3	Asistenti a rodinní príslušníci	40
5.3.1	Prijatie osobných asistentov	41
5.4	Komunikácia medzi osobnými asistentmi a užívateľmi.....	42
5.4.1	Asistenti majú asistovať.....	43
5.4.2	Kompenzačné pomôcky a osobní asistenti	43
5.5	Riešenie konfliktov	44
5.5.1	Riešenie problémov pomocou mediácie.....	45
6.	POVINNOSTI UŽÍVATEĽA A OSOBNÉHO ASISTENTA	46
6.1	Zmluvné povinnosti.....	46
6.1.1	Povinnosti užívateľa osobnej asistencie	46
6.1.2	Povinnosti osobného asistenta.....	48
6.2	Administratívna agenda	48
6.3	Daňové povinnosti	49
6.3.1	Daňová povinnosť.....	49
6.3.2	Registračná povinnosť osobných asistentov	50
6.4	Odvodové povinnosti.....	51
6.4.1	Osobná asistencia a platenie zdravotného poistenia štátom.....	51

6.4.2	Ročné zúčtovanie verejného zdravotného poistenia	51
6.4.3	Kombinácie zamestnania alebo postavenia pri zdravotnom poistení v praxi 52	
6.4.4	Kedy platí dôchodkové poistné štát?	53
7.	PRÁVNA ÚPRAVA OSOBNÉJ ASISTENCIE.....	55
7.1	Vyňatá časť zákona o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia o osobnej asistencii.....	55
8.	ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	60
	PRÍLOHA 1.....	61
	PRÍLOHA 2.....	63
	PRÍLOHA 3.....	66
	O autoroch publikácie	70
	O organizácii	71

Príhovor

Milí čitatelia,

osobná asistenciu má v živote osoby s postihnutím nádej na úspech vtedy, ak je v čo najširšej miere informovaný a pripravený na všetky situácie, ktoré vzniknú v praxi a súvisia s touto formou pomoci.

Súčasne, nájsť si vhodných osobných asistentov je mimoriadne náročné aj v tak veľkom meste, ako je Bratislava, nie to ešte v menších mestách a na vidieku.

Tieto skutočnosti viedli v r. 2000 k založeniu Agentúry osobnej asistencie, ktorá poskytuje špecializované poradenstvo o asistencii. Od r. 2003 poskytuje aj sprostredkovateľské služby a pomáha užívateľom pri hľadaní a sprostredkovaní vhodných asistentov. Funguje aj ako vzdelávacia agentúra v oblasti filozofie nezávislého života a osobnej asistencie.

Všetky tieto aktivity podporila v r. 2008 Nadácia VÚB v rámci svojej grantovej schémy pre Nádej 2007. Záverečným výstupom projektu je práve táto vzdelávacia brožúrka o osobnej asistencii.

Náhoda chcela, že jej vydanie sa stretlo s 2 dôležitými skutočnosťami vo fungovaní osobnej asistencie na Slovensku.

Od 1. 1. 2009 je účinný úplne nový zákon o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia, ktorý prináša zmeny aj v osobnej asistencii. Súčasťou brožúrky je preto originálne znenie časti tohto zákona, ktorá sa asistencii venuje.

V r. 2009 uplynie presne 10 rokov, odkedy zákon o sociálnej pomoci prvýkrát umožnil osobnú asistenciu využívať a vlastne asistenciu zaviedol do praxe.

Napriek tomu, že aj platná právna úprava nereflektovala na naše pripomienky a skúsenosti z praxe, napriek tomu, že je viacero oblastí, kde by zákon potreboval novelizáciu, napriek existujúcim nedostatkom fungovania asistencie v reálnom živote, je už len samotný fakt, že občania s postihnutím môžu na Slovensku asistenciu využívať, pozitívny a výnimočný. Pretože osobná asistenciu stále nie je bežnou ani vo všetkých krajinách EÚ.

Vážme si preto túto príležitosť, využime ju k tomu, aby sme mohli náš život žiť napriek ťažkým obmedzeniam, podľa svojich predstáv.

Potrebné teoretické aj praktické informácie o osobnej asistencii nájdete v tejto publikácii. Je určená nielen osobám s postihnutím – užívateľom asistencie, ale aj samotným asistentom či rodinným príslušníkom človeka s postihnutím. Môže byť prínosná aj pre študentov sociálnej práce a iných odborov vysokoškolského štúdia.

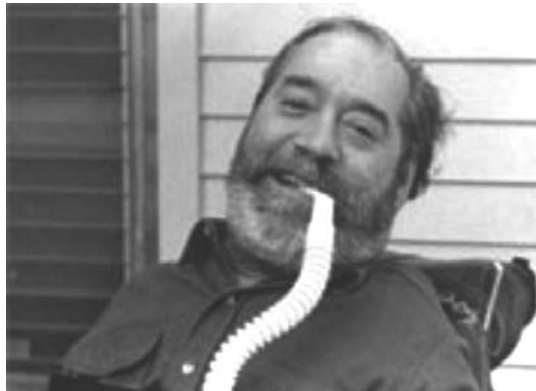
Prajeme si, aby aj tieto informácie prispeli k tomu, že sa rozhodnete zmeniť svoj doterajší život, alebo aby vám asistenciu priniesla pozitívne zmeny v ňom.

*Mária Duračinská
projektová koordinátorka*

1. NEZÁVISLÝ ŽIVOT VO SVETE

1.1 História hnutia nezávislého života

Hnutie nezávislého života (Independent Living) vzniklo začiatkom 60. rokov v USA. Jej otcom bol Ed Roberts (1939 – 1995), ktorý mal veľmi ťažké telesné postihnutie. V r. 1953 prekonal detskú mozgovú obrnu (polio), kvôli ktorej bol dlhodobo hospitalizovaný. Aj po prepustení z nemocnice musel byť napojený na tzv. železné pľúca. Zo začiatku sám seba považoval „za mrzáka, ktorému sa nedá pomôcť“. Po absolvovaní výcviku zručností a s maminou pomocou, ukončil strednú školu.

Hnutie nezávislého života sa začalo formovať v r. 1962 jeho vlastným úsilím, dostať sa na Kalifornskú univerzitu v Berkeley, pretože jeho postihnutie bolo považované za tak ťažké a rozsiahle, že nemôže pracovať ani študovať.

Musel dlho žiadať, prosiť a presvedčať tak ľudí na univerzite ako aj na iných štátnych inštitúciách, že jeho ťažké telesné postihnutie nie je prekážkou. Bol to tvrdý boj, kým prinútil ľudí na univerzite, aby ho akceptovali. Pretože sám dekan univerzity vysvetľoval: „Mrzákov sme skúšali aj predtým, a nefungovalo to.“

Namiesto toho, aby ho ubytovali na internáte, univerzita ho umiestnila na ošetrovni, pretože to bola jediná miestnosť, ktorá dokázala uniesť váhu jeho železných pľúc. Keď získali povolenie na štúdium aj iní študenti - kvadruplegici a boli rovnako ubytovaní na ošetrovni, začali tlačiť na získanie väčších práv na univerzite.

Ed Roberts sa stal hlavou ich hnutia. S pomocou piatich iných študentov s ťažkým postihnutím, ktorí sami seba nazývali „valiaci sa kvadroši“ („rolling quads“) lobovali za vytvorenie prvého programu pre študentov s postihnutím na pôde univerzity. Žiadali napríklad vytvorenie bezbariérových chodníkov a zrovnoprávnenie v rámci komunity.

Celým menom Edward Verne Roberts bol prvým študentom s vážnym telesným postihnutím, ktorý v r. 1966 ukončil Kalifornskú univerzitu v Berkeley, odbor politickej vedy.

Považuje sa za jedného zo zakladateľov a jedného z najväčších lídrov hnutia za práva ľudí s postihnutím.

1.2 Vznik centier nezávislého života

V roku 1972 bolo aktivistami s telesným postihnutím založené prvé Centrum nezávislého života (Centre of Independent Living do slovenčiny prekladané aj ako Centrum samostatného života). Bolo to v Berkeley v Kalifornii a viedol ho Ed Roberts.

Centrá poskytovali tzv. vzájomné poradenstvo a boli riadené aj kontrolované ľuďmi s postihnutím. Podľa filozofie nezávislého života je tzv. vzájomné poradenstvo – rovnocenná podpora zo strany človeka s postihnutím, ktorý môže byť príkladom, má podobné problémy - oveľa účinnejšie pri preberaní zodpovednosti za svoj život, či analyzovaní svojho problému ako zásahy profesionálov a špecialistov, ktorí nemajú žiadne zdravotné postihnutie.

Centrá nezávislého života pomáhajú pri bezbariérových úpravách, informujú o možnostiach samostatného bývania, radia o osobnej asistencii, alebo poskytujú právnu pomoc. Všetko v rámci verejných služieb a podmienok dostupných v tej – ktorej komunite, kde centrum pôsobí.

Centrá okrem pomoci ľuďom s postihnutím pracujú na zvýšení povedomia o problémoch ľudí s postihnutím, zlepšení infraštruktúry, lobujú za prijatie legislatívy, ktorá by podporovala rovnosť príležitostí a zakazovala by diskrimináciu. Pritom spolupracujú so samosprávami.

Po rokoch sa hnutie nezávislého života stalo medzinárodným. Zo Severnej Ameriky sa rozšírilo na všetky kontinenty.

Koncom sedemdesiatych rokov 20. storočia sa tieto idey dostali aj do Európy. Ľudia s telesným postihnutím sa ich chopili a na ich základe sa snažili „dostať preč“ z rôznych inštitúcií a ústavov.

V apríli v roku 1989 sa asi 80 ľudí s postihnutím z rôznych krajín Európy zúčastnilo na konferencii o osobnej asistencii na pôde Európskeho parlamentu v Štrasburgu. Počas tohto podujatia vznikla Európska sieť nezávislého života (European Network on Independent Living - ENIL). Zastrešuje centrá nezávislého života alebo iné neziskové organizácie, ktoré šíria myšlienky nezávislého života v 11 európskych štátoch (Taliansko, Rakúsko, Nemecko, Bulharsko, Írsko, Nórsko, Srbsko, Španielsko, Švédsko, Veľká Británia, Švajčiarsko).

„Nezávislý život neznamena, že chceme robiť všetko sami, že nikoho nepotrebujeme, alebo že chceme žiť v izolácii. Nezávislý život znamená, že požadujeme rovnaké možnosti a kontrolu v našom každodennom živote, aké považujú naši zdraví bratia a sestry, susedia a priatelia za samozrejmé. Chceme vyrastať v našich rodinách, navštevovať školy v susedstve, používať rovnaký autobus ako naši známi či kamaráti, zamestnať sa v súlade s našim vzdelaním a záujmami a založiť si svoje vlastné rodiny. Sme úplne obyčajní ľudia zdieľajúci rovnakú potrebu cítiť sa užitoční, rešpektovaní a milovaní.“

Adolf Ratzka, ťažké telesné postihnutie, pohybuje sa na elektrickom vozíku a používa podpornú ventiláciu, Inštitút nezávislého života, Švédsko

1.3 Filozofia nezávislého života

Prináša iný prístup k uspokojovaniu potrieb občanov so zdravotným postihnutím. Vychádza s predpokladu, že k základným potrebám každého človeka patrí túžba po samostatnom a zmysluplnom živote. Človek so zdravotným postihnutím pociťuje túto potrebu rovnako ako osoba bez postihnutia. Chce žiť nezávisle, rozhodovať o vlastnom osude a jeho napĺňaní. Prevziať za seba a svoje rozhodnutia zodpovednosť.

Nezávislý spôsob života znamená to, že ľudia s postihnutím majú možnosť rovnocenného výberu v oblasti sociálnej, kultúrnej, ekonomickej aj politickej, ako osoby bez postihnutia (Gričová, 2000).

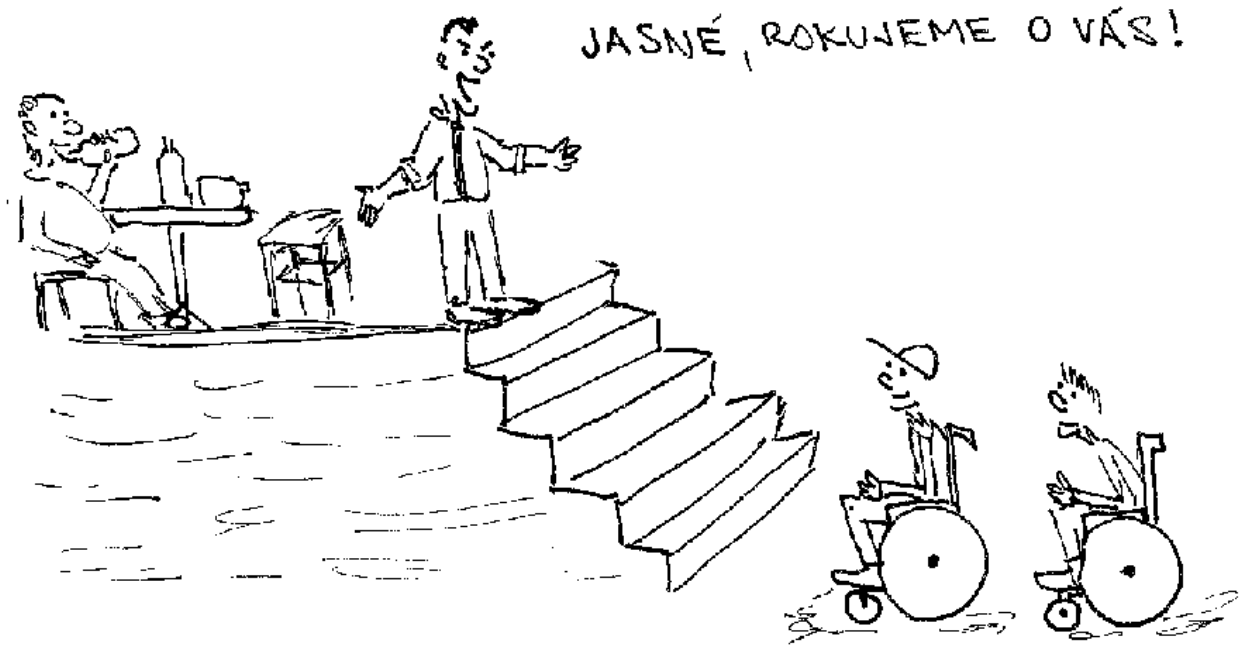
Znamená, že v praktickom živote sú občanom s postihnutím poskytované rovnaké individuálne možnosti, vrátane kontroly nad svojím každodenným životom tak, ako je to v prípade osôb bez zdravotného postihnutia.

Nezávislý život predstavuje spôsob alebo cestu nazerania na zdravotné postihnutie. **Jeho filozofia sa riadi týmito základnými zásadami:**

- 1. Akceptácia postihnutia, zvyšovanie sebadôvery, aktivácia a snaha o vlastné uplatnenie**
Nezávislý, samostatný spôsob života je proces vedomého sebazdokonaľovania, zvyšovania sebadôvery a emancipácie. Tento proces umožňuje všetkým ľuďom s postihnutím, dosiahnuť rovnaké možnosti a plnú účasť vo všetkých oblastiach života spoločnosti.
- 2. Kontrola nad osobným životom človeka s postihnutím a aj snaha o ovplyvňovanie verejných politík**
Ľudia s postihnutím musia byť schopní tento proces individuálne aj kolektívne kontrolovať, a to s využitím demokratických princípov a na základe rovnoprávnosti.
- 3. Povinnosť spoločnosti zabezpečiť základné potreby osôb s postihnutím**
Ako rovnoprávni občania, musia mať ľudia s postihnutím zabezpečené základné ľudské potreby: stravu, hygienu, ošatenie, bývanie, zdravotnú starostlivosť, kompenzačné pomôcky, vzdelanie, pracovné uplatnenie, prístup k informáciám, doprave, budovám, službám a tovarom, možnosť komunikácie, právo na sexualitu, právo ženiť a vydávať sa, založiť si rodinu.
- 4. Deti s postihnutím by mali byť vedené k samostatnosti od útleho veku**
K samostatnému životu sa musia viesť deti s postihnutím už od malička. Nezávislý život musí zahŕňať potreby všetkých ľudí s postihnutím.
- 5. Rovnaké príležitosti a určovanie vlastných životných potrieb osôb s postihnutím**
Ľuďom s postihnutím musí byť daná rovnaká príležitosť na to, aby sa mohli podieľať na určovaní svojich potrieb, rozhodovali ako ich uspokojia a zúčastňovali sa aj na kontrole napĺňania potrieb.
- 6. Je zásadne proti systémom ústavných inštitúcií**
Je proti systémom, ktoré podporujú závislosť osôb s postihnutím od domov sociálnych služieb a iných ústavných zariadení.

7. Nič o nás, bez nás! Nič o ľuďoch s postihnutím bez ich účasti!

Osoby s postihnutím sa musia sami podieľať na výskume, vývoji, plánovaní a rozhodovaní o záležitostiach, ktoré sú spojené s ich životom, a to na všetkých úrovniach. Musia sa aktívne podieľať v boji za svoje práva!

Filozofia hnutia nezávislého života predpokladá, že ľudia s postihnutím sú **najlepší experti na svoje potreby**. Najlepšie vedú riešiť svoje problémy.

Ľudia s postihnutím sú v prvom rade videní ako občania, a až potom ako užívatelia lekárskej starostlivosti, rehabilitácie a sociálnych služieb. Teda majú mať **garantované také isté práva a slobody ako zdraví občania**.

Základná myšlienka nezávislého života – **rovnosť príležitostí pre ľudí s postihnutím** – úzko súvisí s požiadavkou, zabezpečiť občanom s postihnutím zo strany spoločnosti **podporné služby**, technológie, náhradu príjmu alebo osobnú asistenciu. Tie majú slúžiť na odstránenie znevýhodnenia, ktoré nám spôsobuje zdravotné postihnutie.

Nezávislý život uprednostňuje **peňažné príspevky** pred poskytovaním samotnej služby zo strany úradov. Tým sleduje, aby aj užívateľ – človek s postihnutím mal možnosť slobodného výberu medzi poskytovateľmi služieb, aby si mohol potrebné služby podľa svojho uváženia „kúpiť“. Tým získava aj možnosť tieto služby kontrolovať.

Nezávislý života žiada **odstránenie všetkých fyzických** (infraštrukturálnych aj inštitucionálnych bariér) **aj psychických bariér**.

Žiada zavedenie **univerzálneho dizajnu** (Universal Design Principle) do praxe. Ide o prístup, ktorý od začiatku ráta s pohybom osôb s rôznym druhom postihnutia alebo s inými obmedzeniami (seniori, matky s dieťaťom), bez toho aby boli potrebné ďalšie špeciálne úpravy prostredia. Architekt teda budovu naprojektuje ešte pred tým, než sa postaví tak, že vchody do budovy, výťahy a iné prechody

v budove budú prístupné nielen pre ľudí, ktorí môžu chodiť, ale aj pre ľudí na vozíčkoch, mamy s kočíkom, či ťažko chodiacich seniorov.

Na dosiahnutie vytvorenia podmienok pre nezávislý život občanov so zdravotným postihnutím v ich prirodzenom prostredí, je potrebné uplatňovať:

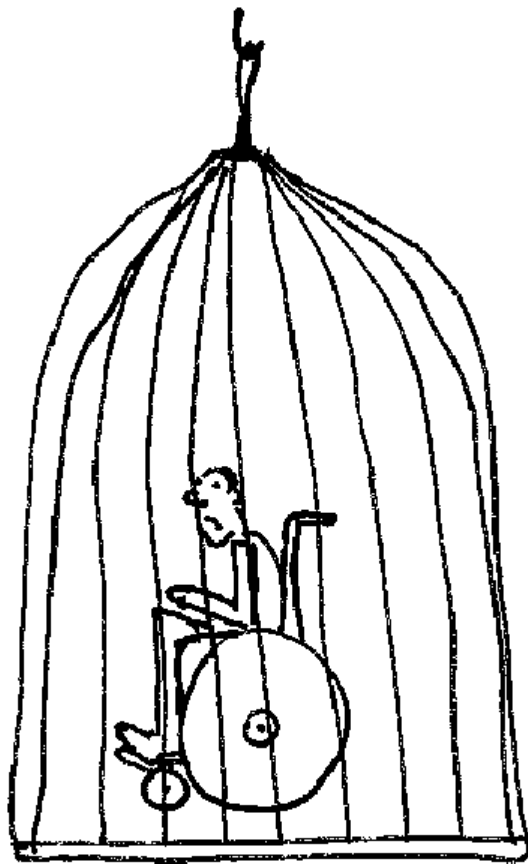
- **De - inštitucionalizáciu:** NIE životu v ústavoch alebo v špeciálnych zariadeniach bez ohľadu na typ postihnutia, resp. diagnózu.

Deinštitucionalizácia zahŕňa 2 roviny. V prvom rade sa tým myslí vytvorenie takých podmienok, aby deti aj dospelí s postihnutím mohli fungovať v prirodzenom prostredí ich domácnosti a komunit. Je potrebné uplatňovať také formy pomoci, ktoré nám umožnia vykonávať bežné aktivity aspoň čiastočne nezávisle od ostatných členov rodiny. Tým sa dá predchádzať nutnosti umiestnenia v domove sociálnych služieb.

V druhej rovine však tento prístup deinštitucionalizácie odmieta akékoľvek vytváranie špeciálnych systémov pre ľudí s postihnutím ako je napr. špeciálny systém vzdelávania a špeciálne školy, špeciálna doprava, zamestnávanie len v chránených dielnach či špeciálny prístup k niektorým službám.

Adolf Ratzka (1989) vysvetľuje potrebu princípu deinštitucionalizácie takto:

„Keďže nás často považujú za chorých, mnohých z nás zatvárajú do nemocníc alebo podobných inštitúcií. Tvrdia, že tam sa o nás lepšie postarajú. S týmto argumentom nás dávajú do špeciálnych škôlok, škôl, chránených dielní, bývaní a špeciálnych dopravných prostriedkov... Mali by sme zrušiť tieto špeciálne dehumanizujúce a degradujúce riešenia... a vrátiť sa normálne do spoločnosti.“

- **De - medikalizáciu:** NIE vnímaniu postihnutiu ako choroby

Podstatou procesu demedikalizácie je prekonanie názoru, že občan s postihnutím je pacient, o ktorého je potrebné sa starať ako o pacienta. Zdravotné postihnutie nie je choroba a preto je potrebné naň nazerať z nemedicínskeho pohľadu aj v oblasti sociálnej pomoci.

Adolf Ratzka (1989, s. 4) k vysvetleniu dôležitosti tohto princípu hovorí:

„Spoločnosť má tendenciu ľuďom, ktorí sú iní, dávať označenie „chorí“. Chorí ľudia nemôžu pracovať, sú oslobodení od normálnych povinností života a sú odsunutí na okraj spoločnosti. Pokiaľ budeme spoločnosťou považovaní za chorých, nájdeme málo pochopenia pre to, prečo chceme použiť verejnú dopravu a nie sme spokojní so sanitkou.“

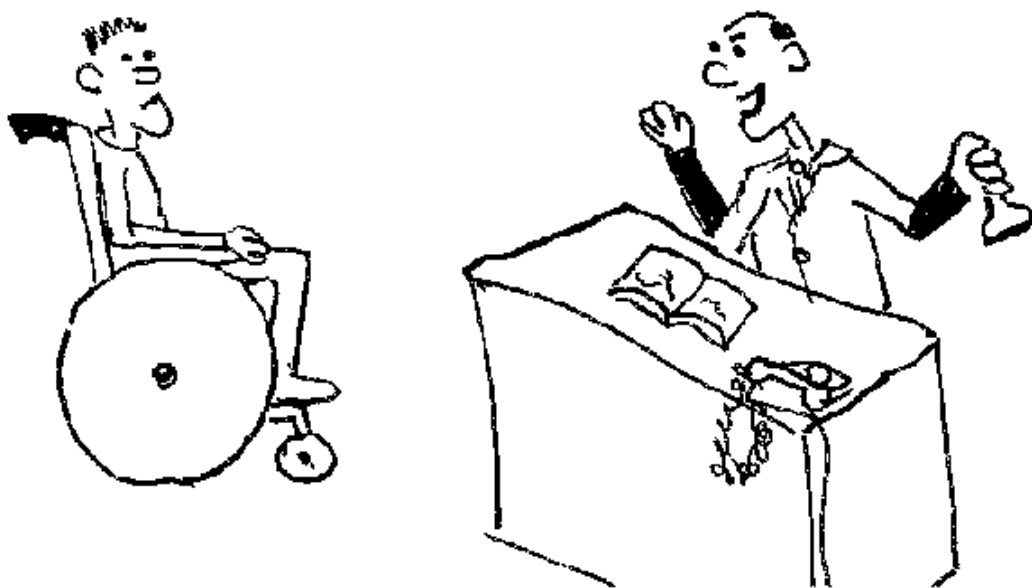
Podľa Ratzku je potrebné uvedomiť si rozdiel medzi chorým človekom a človekom s postihnutím, ktorého zdravotný stav je v poriadku okrem toho konkrétneho postihnutia.

- **De - profesionalizáciu:** NIE špecialistom a špeciálnemu prístupu

Deprofesionalizácia vychádza z predpokladu, že hlavným odborníkom – expertom na posúdenie potrieb občana so zdravotným postihnutím je on sám. Je preto potrebné v rámci posudzovania potrieb občana, rešpektovať jeho predstavy a rozhodnutia, nakoľko on sám ich najlepšie pozná a má právo rozhodovať o sebe.

So zásadami de - inštitucionálizácie, de - medikalizácie a de - profesionalizácie úzko súvisí **samoprezentácia**. My, ľudia s postihnutím musíme sami verejne prezentovať tak myšlienky nezávislého života, ako aj naše potreby, problémy a návrhy ich riešení.

NEPOTREBUJETE
TLMOČNÍKA ?

Ak sa človek s postihnutím rozhoduje pre osobnú asistenciu, musí do svojho života naplno prijať filozofiu nezávislého života. To znamená vystúpiť z pozície pasívneho prijímateľa pomoci – objektu a stať sa aktívnym subjektom, ktorý si pomoc sám organizuje, kontroluje a nesie za ňu aj plnú zodpovednosť.

Osobná asistencia je len jedným z podporných inštitútov v spoločnosti. Aby sa ľudia s postihnutím mohli rovnoprávne podieľať na jej živote, je nevyhnutné, aby mali občania s postihnutím prístup najmä k individuálne prispôsobeným kompenzačným pomôckam, k informáciám, verejnej doprave, podporovanému bývaniu, komunitným sociálnym službám, peňažným príspevkom na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia a predovšetkým, aby verejné budovy boli bezbariérové (univerzálny dizajn).

2. HISTÓRIA OSOBNEJ ASISTENCIE NA SLOVENSKU

Desať rokov osobnej asistencie na Slovensku uplynie v roku 2009. Napriek tomu, že zákon č. 195/1998 Z. z. o sociálnej pomoci, ktorého súčasťou už bola osobná asistencia, bol prijatý v roku 1998, jeho účinnosť bola z nedostatku finančných prostriedkov odložená o rok.

Bez zveličenia možno povedať, že rok 1999 bol pre ľudí s postihnutím rokom prelomovým. Jedenásť rokov „po nežnej revolúcii“ nastala „revolúcia“ v systéme sociálnej pomoci a osobná asistencia sa stala reálnou možnosťou. Sen mnohých ťažko postihnutých osôb sa stal skutočnosťou. Veľa ľudí s postihnutím však túto formu pomoci vôbec nepoznalo a nič o nej nevedeli.

O osobnej asistencii mali informácie predovšetkým ľudia, ktorí pracovali v združeniach a venovali sa obhajobe práv ľudí s postihnutím. Dozvedali sa o nej zo zahraničných prameňov, z konferencií mimo republiky, na ktoré sa síce málokedy, ale občas predsa len dostali, ale aj z osobného kontaktu s postihnutými ľuďmi zo zahraničia.

Prijatie zákona o sociálnej pomoci a zakotvenie osobnej asistencie v ňom, bola výzva pre „ohlasovateľov novej zvesti“, pre šíriteľov filozofie nezávislého života, aby osobnú asistenciu uviedli do života pre všetkých tých, ktorým by mohla byť pomocou pri prekonávaní dôsledkov postihnutia.

V Organizácii muskulárnych dystrofikov v SR nebola osobná asistencia celkom neznámym pojmom. Informácie o nej aktívne šírila medzi členmi a klientmi vtedajšia predsedníčka Ľudmila Gričová, aj prostredníctvom Centra samostatného života pri OMD, ktoré sa filozofiou nezávislého života a osobnej asistencie zaoberalo cielene. Centrum samostatného života sa stalo po čase samostatnou neziskovou organizáciou, ktorá dodnes zastupuje záujmy osôb s postihnutím.

Informácie o osobnej asistencii sa v OMD v SR šírili prostredníctvom časopisu Ozvena, ale aj informačných listov a špeciálnych dotazníkov. Pomocou nich sa mohli členovia združenia „otestovať“ ,aký rozsah pomoci potrebujú. V tom čase osobná asistencie ešte vôbec nebola v zákone, ten sa ešte len pripravoval.

Po prijatí zákona OMD v SR zorganizovala aj vzdelávací projekt, počas ktorého „tím“ školiteľov prednášal o nezávislom živote a osobnej asistencii vo všetkých krajských mestách na Slovensku, osobám s postihnutím, ktoré o tieto informácie prejavili záujem.

Pretože ľudia s muskulárnou dystrofiou sú ťažko telesne postihnutí, predstavitelia OMD v osobnej asistencii vidia obrovskú možnosť pre imobilných, začať žiť naozaj nezávislým životom, nezostať iba „na ťarchu“ rodine, možnosť rozvíjať svoje danosti napriek postihnutiu, mať príležitosť vzdelávať sa, založiť si rodinu, ale predovšetkým mať vplyv na výber ľudí, ktorí poskytujú pomoc a starostlivosť.

Agentúra osobnej asistencie bola pod týmto názvom založená v r. 2000 pilotným projektom, ktorý podporilo MPSVaR sumou 300.000,- Sk. Agentúra je „dieťaťom“ súčasnej predsedníčky organizácie – Andrey Madunovej.

Potreba založenia vyplynula z požiadaviek klientov s postihnutím a praxe, a to špecificky a systematicky sa venovať klientom, pre ktorých je osobná asistencia ako forma pomoci vhodná. Pomôcť im s hľadaním asistentov a rozšíriť poradenstvo aj na ďalšie cieľové skupiny – na osobných asistentov a tzv. „dotknuté osoby“, teda rodinných príslušníkov užívateľov asistencie.

Cieľom založenia Agentúry osobnej asistencie bolo zastrešenie poradenstva, vzdelávania a podporných databáz v súvislosti s osobnou asistenciou pod jednou hlavičkou. Tým sme mohli začať rozvíjať našu špecializáciu v oblasti asistencie a odlíšiť ju od sociálneho poradenstva a prevencie, ktoré v Organizácii muskulárnych dystrofikov poskytujeme tiež.

Agentúra osobnej asistencie je svojou rozsiahlou činnosťou stále jedinou svojho druhu na Slovensku.

2.1 Pilotný projekt osobnej asistencie

Prvú skúsenosť s osobnou asistenciou ako formou pomoci na Slovensku, ešte pred prijatím zákona o sociálnej pomoci, mala skupina 22 osôb s rôznymi druhmi postihnutia. Boli účastníkmi pilotného projektu Osobnej asistencie za podpory fondu PHARE, ktorý na Slovensko priniesol riaditeľ inštitútu Nezávislého života v Stockholme Adolf Ratzka.

Projekt trval od júna 1997 do septembra 1998, uskutočnil sa v Bratislave, pod hlavičkou občianskeho združenia Zväz telesne postihnutej mládeže, ktoré ho administrovalo. Skúsenosti účastníkov projektu mali byť zapracované do zákona o sociálnej pomoci, ktorý sa v tom čase pripravoval na MPSVR SR.

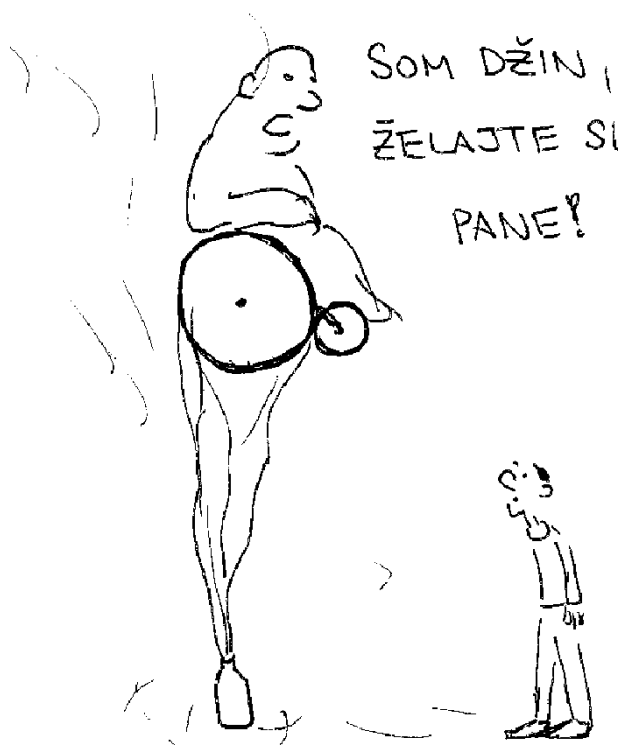
Účastníkov pilotného projektu a zároveň prvých užívateľov osobnej asistencie na Slovensku školiť Adolf Ratzka. Stretnutia s ním boli pre všetkých poslucháčov mimoriadnym zážitkom, ktorý ich natrvalo „poznačil“ filozofiou nezávislého života. Skupina v pilotnom projekte sa skladala z osôb rôzneho veku a pohlavia, jej súčasťou boli aj deti, ktorých zastupovali rodičia.

Skupina si projekt sama „administrovala“, pripravila si pravidlá, podľa ktorých bude fungovať, jej účastníci sa podieľali na tvorbe rozhodnutí. Pravidelne sa stretávali a spoločne zdieľali svoje skúsenosti s novou formou pomoci – osobnou asistenciou.

Je na škodu veci, že pilotný projekt nemohol trvať dlhšie a že sa ho nemohli zúčastniť aj ľudia mimo Bratislavy. Skúsenosti z neho by „vychovali“ viac „lídrov“, ktorí by sa mohli osobnej asistencii venovať a šíriť informácie o nej po celom Slovensku.

Možno sa niekomu bude zdať, že ak prejde desať rokov, slovo „história“ je trochu silný pojem. Zmena je však výrazná a hmatateľná, situácia „pred“ zákonom o sociálnej pomoci a „po“ jeho prijatí a aplikovaní je diametrálne odlišná predovšetkým z hľadiska užívateľov osobnej asistencie.

Kvalita života mnohých, dnes už užívateľov osobnej asistencie sa zmenila smerom k lepšiemu, aj keď nemožno povedať, že život s osobnou asistenciou a asistentmi je „prechádzka ružovou záhradou“, je to tvrdý, každodenný boj o svoje práva a o život ako taký. Je to však šanca. Šanca ako si život urobiť aspoň trochu podľa svojich predstáv.

3. OSOBNÁ ASISTENCIA: TEÓRIA

3.1 Filozofia osobnej asistencie

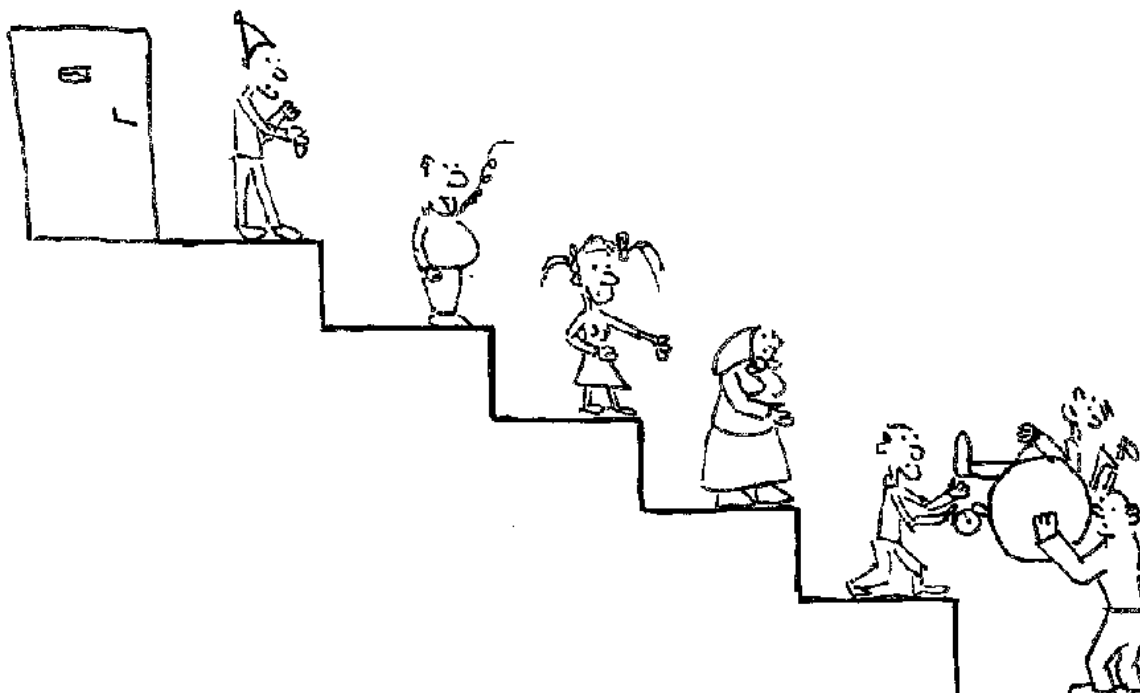
Sme ľudia s rôznym zdravotným postihnutím. Sú medzi nami deti, mladí, dospelí. Máme rôzne formy postihnutia od telesného, cez zmyslové po mentálne, rôznu mieru postihnutia od ľahkej po veľmi ťažkú, rôzne sociálne dôsledky a znevýhodnenia. To, čo nás spája je, že na to, aby sme mohli ráno vstať, obliecť sa, či opustiť svoju domácnosť, ísť do školy, práce alebo za kamarátmi či divadla potrebujeme pomoc inej osoby.

Ak žijeme v rodine, je väčšinou starostlivosť na pleciach rodičov alebo iných blízkych.

Sú medzi nami však aj ľudia s postihnutím, kde rodina nefunguje, rozpadla sa alebo jednoducho takáto osoba s postihnutím ostane sama bez najbližších. Potom sú odkázaní na opatrovateľskú službu alebo inú príležitostnú pomoc. Často krát sú najviac ohrození izoláciou a vylúčením zo spoločnosti.

V prvom prípade vedie starostlivosť o člena s postihnutím k preťaženiu rodinných príslušníkov, ktorí nemajú čas oddýchnuť si, vypnúť, dostatočne sa venovať ďalším deťom v rodine. Mnohokrát sa práve mamy vzdávajú svojej profesionálnej cesty, príjmu a ostávajú s dieťaťom, maloletým aj dospelým, doma. Obetujú sa preto, lebo nás majú radi. Starostlivosť o člena s postihnutím sa kvôli časovej náročnosti postupne zužuje hlavne na zabezpečenie fyzickej pomoci a základných potrieb okolo neho.

„Nechcem len čakať a dúfať, že ma bude mať niekto natoľko rád, že ma príde dať na záchod.“
Adolf Ratzka

V druhom prípade opatrovanie zabezpečí osobe s postihnutím pomoc pri samoobslužných úkonoch, nákupoch alebo zabezpečení stravy. Osoby s postihnutím, ktoré žijú osamelo alebo v nefungujúcej rodine, sú však zároveň najviac ohrození tým, že budú musieť napriek svojej nevôli, prejsť do ústavnej starostlivosti.

V oboch prípadoch je osoba s postihnutím objektom pomoci, ktorý starostlivosť o seba pasívne prijíma a nemá priestor na osobné rozhodovanie, napríklad čo práve dnes budem robiť a kam pôjdem. Nie je vedený niest' za seba zodpovednosť. Osoba s postihnutím nemá možnosť rozhodovať o svojom smerovaní, budovať sociálne vzťahy, ďalej sa vzdelávať, osamostatniť sa, založiť si rodinu, pracovať.

Potenciál zmeniť túto skutočnosť nesie osobná asistencia, ktorá v sebe spája zabezpečenie oboch potrieb – základných aj spoločenských. Dáva osobe s postihnutím možnosť zvoliť si a vybrať, kto jej bude pomáhať. Poskytuje jej slobodu, aby mohla rozhodnúť o svojich potrebách, aktivitách, záujmoch a svojom ďalšom osobnom raste. Osobná asistencia aktivizuje človeka s postihnutím nielen po fyzickej stránke tak, že osobný asistent sa stáva jeho rukami a nohami, ale aj po stránke psychickej. Z objektu pomoci a pasivity sa mení na aktívny subjekt, ktorý si pomoc sám manažuje a zabezpečuje hľadáním osobných asistentov, vedie s tým súvisiacu administratívu.

Najdôležitejším faktom je, že umožňuje osobe s postihnutím uplatniť svoje schopnosti na prospech samého seba, rodiny a spoločnosti, študovať, zamestnať sa, vydať sa/oženiť sa, založiť si vlastnú domácnosť.

Adolf Ratzka (1989) upozorňuje aj na „nesprávnu nezávislosť“:

Podľa neho má spoločnosť často dojem, že asistencia má byť tým posledným riešením, ktoré treba využívať. Mnohí telesne zdraví ľudia sa domnievajú, že v prvom rade by sa ľudia s postihnutím mali snažiť robiť veci sami (*pozn. autorky: nesprávna nezávislosť, lebo mnohokrát na niektorú činnosť potrebujú osoby s postihnutím aj celé hodiny a vyvinú nesmiernu námahu, hoci by tento čas aj energiu mohli využiť inak a efektívnejšie*), prípadne s pomocou rodiny. Ak potrebujú asistentov, je to „uznanie vlastného zlyhania alebo zlyhania okolia“.

Tento pohľad na asistenciu je značne zúžený a zjednodušený. Niektoré činnosti by ľuďom s telesným postihnutím trvali niekoľkonásobne dlhšie ako ľuďom telesne zdravým. Napríklad obliekanie by mohlo zaberať aj celé predpoludnie. Tento čas by s asistentom, ak by si to želali, mohli využiť oveľa lepšie. Možnosť požiadať o pomoc asistenta im dáva slobodu výberu.

3.1.1 Pojmy používané pri osobnej asistencii

Osobná asistencia umožňuje aj ľuďom s veľmi ťažkým telesným alebo iným zdravotným postihnutím viesť relatívne a v rámci možností nezávislý a samostatný život, byť rovnoprávnym členom svojej rodiny a komunity, integrovať sa tak do bežného života, byť tak prospešný pre seba, okolie a prípadne aj spoločnosť. Medzi užívateľom osobnej asistencie a asistentom musí byť rovnocenný vzťah, ani jeden z nich by nemal mať pocity závislosti, či využívania (Adamovičová, Gričová, 2000).

Osobná asistencia predstavuje:

1. Podporný nástroj na uplatnenie občana s ŤZP v spoločnosti.
2. Forma kompenzácie sociálnych dôsledkov postihnutia.
3. Štátom uznaný peňažný príspevok podľa ustanovenia § 20 až 23 zákona č. 447/2008 Z.z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ŤZP.

Sugestívnejšie to vyjadril *Adolf Ratzka* (1989) slovami:

„**Asistencia** znamená kompenzovanie nášho postihnutia **delegovaním úloh na iné osoby**. Tieto úlohy zahŕňajú aktivity, ktoré vôbec nemôžeme vykonávať sami, alebo v ktorých nie sme dosť dobrí. Delegujeme ich, aby sme mali čas a energiu špecializovať sa v tých aktivitách, ktoré môžeme vykonávať dobre sami.“

„Pojem „**osobná**“ znamená, že pomoc musí byť prispôsobená individuálnym potrebám. Znamená to tiež, že **sám užívateľ rozhodne, ktoré aktivity majú byť delegované** a kedy a ako majú byť vykonané.“

Užívateľom osobnej asistencie je fyzická osoba s ťažkým zdravotným postihnutím, ktorá z dôvodu postihnutia nemôže vykonávať niektoré činnosti ako napríklad obliecť sa, navariť si, nakúpiť si, upratať alebo úkony súvisiace s mobilitou. Pri týchto úkonoch mu na základe zmluvy o výkone osobnej asistencie pomáha – asistuje - osobný asistent.

Na osobnú asistenciu musí byť odkázaná podľa komplexného posudku, ktorý vydáva miestne príslušný Úrad práce, rodiny a sociálnych vecí (UPSVaR). Peňažný príspevok (PP) na asistenciu môže byť poskytovaný najskôr od 6. roku dieťaťa do 65. roku. Po dovŕšení 65. roku možno PP na asistenciu poskytnúť len vtedy, ak bol osobe s postihnutím poskytovaný aj pred dovŕšením 65. roku života.

Užívateľom osobnej asistencie sa môže stať aj osoba, ktorá je schopná si hradiť odmeny osobným asistentom z vlastných finančných zdrojov.

Osobný asistent je človek, ktorý dobrovoľne, na základe písomnej dohody, dáva svoj čas a svoju fyzickú silu do služieb človeka s postihnutím na základe jeho individuálnych – osobných – požiadaviek a potrieb.

Osobný asistent sa stáva rukami a nohami človeka s postihnutím, nahrádza jeho nevládne končatiny.

Osobný asistent by mal byť spoľahlivý a zodpovedný, ochotný pomáhať, priateľský, empatický, trpezlivý. (Škovierová, 2007)

Osobným asistentom sa môže stať fyzická osoba, ktorá má najmenej 18 rokov a spôsobilosť na právne úkony. Nemôže ním byť osoba, ktorá sama potrebuje pomoc inej osoby pri tých činnostiach, ktoré má vykonávať ako osobný asistent. Rodinní príslušníci môžu robiť osobných asistentov len za prísne stanovených podmienok, a to len pri určitých činnostiach a obmedzený čas.

Na prácu osobného asistenta nie je potrebná žiadna špeciálna kvalifikácia, vzdelanie ani kurz či školenie.

Osobný asistent je laik, ktorého užívateľ zaúča do spôsobov ako mu pomáhať, či manipulovať pri presúvaní, podľa svojich individuálnych potrieb alebo zvykov. Pretože, keď vedľa seba postavíte napríklad 3 osoby so svalovou dystrofiou, každá z nich má svoj spôsob, akým potrebuje obliecť, postaviť či premiestňovať.

3.1.2 *Princípy osobnej asistencie*

Asistencia sa riadi princípmi, ktoré spočívajú v uvedení si nezávislosti a individuality človeka s postihnutím ako samostatnej osoby, ktorá má síce určité obmedzenia, ale napriek tomu je to bytosť rovnocenná s inými. (Škovierová, 2007)

Osobná asistencia sa od ostatných foriem pomoci ľuďom so zdravotným postihnutím napr. opatrovania (rodinným príslušníkom alebo osobou v spoločnej domácnosti), či opatrovateľskej služby (zabezpečuje obec vlastnými zamestnancami), či starostlivosťou v domovoch sociálnych služieb odlišuje 4 znakmi. Tieto základné znaky, ktoré v sebe asistencia nesie, predstavujú princípy asistencie.

Osobná asistencia sa riadi tzv. 4 D princípmi:

1. **Deinštitucionalizácia:** človek s postihnutím má možnosť riadiť svoju pomoc – osobnú asistenciu priamo doma alebo v prostredí, kde to potrebuje, bez toho, aby zasahovali iné inštitúcie, ak si to neželá (Gričová, 2000).
2. **Deprofesionalizácia:** osobní asistenti nemajú a ani nepotrebujú žiadne špeciálne vzdelanie alebo kvalifikáciu; človek s postihnutím zaúča asistentov do spôsobov, ako mu treba pomáhať sám, na základe svojich osobných požiadaviek, potrieb a zvyklostí. Asistencia je založená na medziľudskom vzťahu a dohode medzi užívateľom a asistentom. Asistenta nemožno pokladať za profesionála ani vtedy, ak predtým pracoval v zdravotníctve (Ratzka, 1989).
3. **Delimitácia:** osobná asistencia nie je vymedzená presným počtom úkonov ani určením presného času, kedy by mali byť vykonané. Napríklad opatrovateľská služba nakúpi alebo donesie obed, aj to len v presne určenej dobe počas dňa, nedostupná je počas víkendov či sviatkov. Asistenciu je možné vykonávať aj počas sviatkov, víkendov a v noci, je to na dohode medzi užívateľom a asistentom.

Osobná asistencia je však vymedzená počtom hodín, ktoré sú priznané užívateľovi zo zákona. Nie je obmedzená počtom úkonov za tento čas. Asistenciu nemožno obmedziť na výkon pevne stanoveného počtu činností. Niektorí sa potrebujú napríklad najesť dvakrát za deň a iní päťkrát. Preto je dôležité riadiť sa individuálnymi potrebami konkrétneho človeka (Ratzka, 1989).

4. **Demedikalizácia:** rozlišujú sa pojmy postihnutie a choroba; človek s postihnutím vyhľadá lekársku pomoc len vtedy, keď naozaj ochorie – dostane napr. chrípku. Inak, len na základe existencie postihnutia, nesmie byť považovaný a označovaný za chorého. Tým pádom nie je vždy ani objektom lekárskej starostlivosti.

3.1.3 *Pozitíva a negatíva osobnej asistencie*

Najväčšou a najvýraznejšou prednosťou osobnej asistencie je, že pomocou nej sa môže človek s postihnutím rozhodovať slobodne a nezávisle. Tento fakt spôsobuje, že napriek obmedzeniam spôsobeným postihnutím, môže žiť plnohodnotným životom, ktorý sa približuje životu ľuďom bez postihnutia.

Je dôležité si však uvedomiť, že aj osobná asistencia v sebe nesie nielen pozitíva, ale má aj svoje negatíva.

Medzi **pozitíva** osobnej asistencie patrí najmä:

1. Osobná asistencia je nástrojom na SEBAURČENIE.
2. Osobná asistencia dáva možnosť človeku s postihnutím rozhodovať, KTO mu bude pomáhať.
3. Dáva možnosť rozhodovať o svojich POTREBÁCH, záujmoch, aktivitách, osobnostnom a profesijnom raste.
4. Umožňuje udržať si PRIATEĽOV a pestovať si KAMARÁTSKE VZŤAHY bez toho, aby sme boli od nich závislí.
5. Pomáha AKCEPTOVAŤ SVOJE POSTIHNUTIE so všetkými kladmi aj záporni, uvedomiť si vlastnú jedinečnosť.
6. Umožňuje byť UŽITOČNÝM sebe, rodine, spoločnosti
7. Umožňuje prevziať osobe s postihnutím svoju RODINNÚ ROLU: s tým súvisiace úlohy, povinnosti, byť rodine nápomocný, či už ako dospievajúce dieťa, mladý dospelý či manžel/manželka, mama/otec.
8. Umožňuje založiť si RODINU a osamostatniť sa.
9. Odbremeňuje rodinných príslušníkov a blízkych a znižuje zaťaženie stresom.
10. Môže zabrániť rozpadu manželstva alebo rodiny z dôvodu preťaženia.
11. Zabráňuje IZOLÁCII človeka s postihnutím.
12. Chráni človeka s postihnutím pred umiestnených v domove sociálnych služieb.

Medzi **negatíva** osobnej asistencie patria najmä:

1. Nedostatok kvalitných osobných asistentov, hlavne pre osoby s naozaj ťažkým telesným postihnutím, ktoré žijú osamelo a potrebujú každodennú pomoc počas väčšej časti dňa.
2. Neistota, stres a starosti či zožením vhodných osobných asistentov.
3. Stres z toho, že asistent náhle nepríde v dohodnutom termíne a ako sa potom zariadim a prežijem bez pomoci.
4. Je veľmi ťažké fungovať človeku s ťažkým telesnej postihnutím v samostatnej domácnosti len na osobnej asistencii, ak žije sám. Osobnú asistenciu je možné priznať maximálne na 20 hodín denne, to znamená, že nepokrýva celodennú pomoc pre osoby, ktoré potrebujú dohľad a polohovanie aj počas noci.
5. Osobná asistencia je zásah do súkromia rodiny.
6. Môžu sa vyskytnúť problémy pri prijatí asistentov ostatnými členmi rodiny.
7. Osobná asistencia v sebe nesie riziko ohrozenia osamelo žijúcich osôb s postihnutím: vpúšťajú si do domácnosti a súkromia asistenta, často ako cudzieho neznámeho človeka. Namiesto je v týchto prípadoch vysoká obozretnosť. Hrozí krádež vecí a finančných úspor, fyzické alebo psychické týranie.
8. Osobná asistencia nie je uznaná ako zamestnanie, teda osobný asistent nemá nárok na dovolenku, Sociálna poisťovňa mu nevypláca nemocenské dávky v prípade choroby a odpracované roky sa mu nerátajú do starobného dôchodku. Od 1.1. 2009 však platí Sociálna poisťovňa dôchodkové poistenie za asistenta, ktorý mesačne odpracuje minimálne 140 hodín. Ide o asistentov, ktorí robia asistenciu „profesionálne“, ako keby na „plný úväzok“.

Najväčším negatívom osobnej asistencie je nedostatok potenciálnych záujemcov o prácu asistenta. Človek, ktorý má veľmi ťažké telesné postihnutie a potrebuje pomoc každý deň niekoľko hodín, hľadá vhodných a zodpovedných asistentov veľmi ťažko a zložito a v podstate neustále. Platí, že situácia s hľadaním asistentov je lepšia vo väčších mestách alebo mestách, kde funguje nejaká vysoká škola. V

menších mestečkách alebo obciach je výber asistentov oveľa menší, niekedy je priamo nemožné nájsť si asistenta. Dôsledkom toho je fakt, že človek s postihnutím sa nemôže pre túto formu pomoci rozhodnúť, pretože by nenašiel dostatok asistentov.

3.2 Čo vyžaduje asistencia od užívateľa?

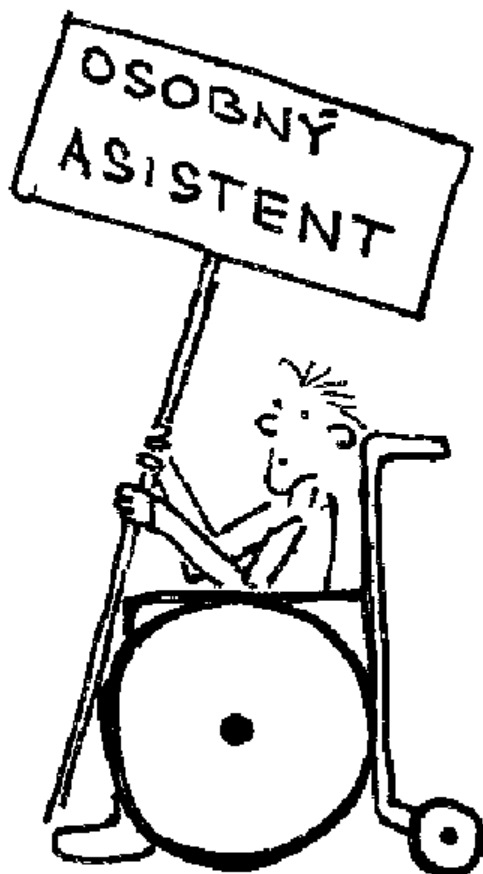
Asistencia kladie nároky aj na samotného užívateľa - človeka s postihnutím. Táto forma je prioritne vhodná pre tie osoby s postihnutím, ktoré majú prirodzené aktívne nastavenie a povahu, sú schopné na seba prevziať zodpovednosť, prácu a aj časť neistoty, v súvislosti so zabezpečením si osobných asistentov v praxi.

Medzi základné požiadavky, ktoré má osobná asistencia na užívateľa patria:

- aktívne nastavenie a vôľa
- vedieť jasne pomenovať svoje potreby a požiadavky
- nasadenie hľadať si osobných asistentov
- prevzatie zodpovednosti za výber asistentov a ich zaučenie
- schopnosť organizovať prácu asistentov
- schopnosť komunikovať s asistentmi
- odvaha riešiť konfliktné situácie
- poctivo a zodpovedne pristupovať k zmluvám a administratíve.

Tieto požiadavky súvisia s 3 faktami. Pri osobnej asistencii sa užívateľ osobnej asistencie vlastne stáva zamestnávateľom a pracuje pritom s ľuďmi – asistentmi. Táto skutočnosť zahŕňa požiadavky na komunikáciu, vyjadrenie svojich požiadaviek, organizáciu služieb asistentov, prípadné riešenie nedorozumení. Užívateľ musí vedieť vysvetliť asistentovi, ako mu má asistent pomáhať.

Starosti s hľadaním vhodných asistentov a aj zodpovednosť za ich výber, leží na pleciach užívateľa.

Ďalšia požiadavka súvisí s faktom, že užívateľ musí byť vlastne nepretržite nastavený a pripravený hľadať si osobných asistentov. To znamená zadávať inzeráty, oslovovať známych či susedov, obrátiť sa na agentúry osobnej asistencie, robiť pohovory s potenciálnymi záujemcami a prijať rozhodnutie pri výbere asistenta.

Posledná požiadavka súvisí znova s faktom, že užívateľ je „zamestnávateľom“. Práve preto je na ňom zodpovednosť za vedenie zmlúv o výkone osobnej asistencie, zapisovanie odpracovaných hodín, vypisovanie a evidencie výkazov o odpracovaných hodinách asistenta a potvrdení o vyplatení odmeny asistentovi.

Užívateľ by mal mať základné informácie o daňových a odvodových povinnostiach, aby vedel svojich asistentov poučiť a na tieto povinnosti upozorniť. Presné a aktuálne informácie o povinnostiach pri výkone asistencie podľa platnej zákonnej úpravy asistentom poskytnú agentúry osobnej asistencie, Sociálna poisťovňa, zdravotné poisťovne a daňové úrady.

Osobná asistencia preto nie je, ako forma pomoci, vhodná pre každého človeka s postihnutím.

Zákonná úprava s účinnosťou od 1.1. 2009 prináša úplnú novinku aj v tejto oblasti. Podľa nej môže osobný asistent vykonávať asistenciu nielen na základe zmluvy medzi užívateľom a asistentom, ale aj na základe zmluvy medzi človekom s ťažkým zdravotným postihnutím a agentúrou osobnej asistencie. Ďalej je možné vyplácať peňažný príspevok na osobnú asistenciu priamo agentúre osobnej asistencie, ak s tým užívateľ písomne súhlasí a má s touto agentúrou uzatvorenú zmluvu o pomoci pri vykonávaní administratívnych úkonov, vrátane vyplatenia odmeny asistentovi.

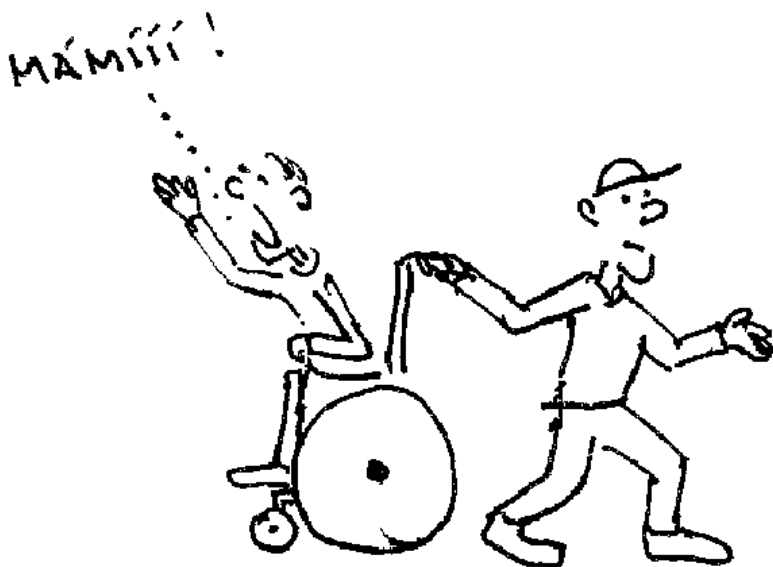
Prínosom tejto úpravy bude odbremenenie užívateľa od dosť náročnej administratívnej agendy pri organizácii asistencie. V súčasnosti však nie sú bližšie známe podmienky a postup, ako sa budú tieto zmluvy medzi užívateľmi a agentúrami osobnej asistencie uzatvárať a ako to bude v praxi fungovať.

3.3 Pre koho je osobná asistencia vhodná?

Pre osobu s ťažkým zdravotným postihnutím, ktorá má v dôsledku postihnutia obmedzenú schopnosť v oblasti mobility, komunikácie, sebaobsluhy, starostlivosti o svoju domácnosť alebo v oblasti realizácie základných sociálnych aktivít.

Potrebuje pomoc inej osoby pri niektorých alebo všetkých činnostiach, ako napríklad pri hygiene, obliekaní, polohovaní, premiestňovaní z vozíka na posteľ či toaletu, nakupovaní, varení, upratovaní, žehlení, praní, dorozumívaní alebo pomoc pri vzdelávacích aktivitách, občianskych aktivitách, rodinných aktivitách a voľno - časových aktivitách. Ďalej pri preprave a premiestňovaní na tieto aktivity, vrátane prepravy za pracovnou činnosťou. Medzi činnosti osobnej asistencie patrí aj dohľad.

Osobná asistencia je teda formou pomoci, ktorá je vhodná pre deti aj dospelých s ťažkým zdravotným postihnutím, nielen s fyzickým ale aj zmyslovým, mentálnym či kombinovaným, vhodná aj pre ľudí s psychiatrickými ochoreniami alebo deti a dospelých s autizmom.

Je dôležité, nepovažovať osobnú asistenciu za všeliek na problémy, ktoré nám postihnutie prináša. Ak ju človek s postihnutím prijme s jej kladmi aj zápormi a je dostatočne dopredu poučený o možných problémoch s ňou v reálnom živote, asistencia má v sebe potenciál

výrazne skvalitniť najmä život nás ľudí s ťažkým telesným postihnutím.

Pretože osobná asistancia má skutočný význam v živote človeka s postihnutím práve vtedy, ak mu prinesie pozitívne zmeny. Pomáha nám žiť dôstojný, plnohodnotný život v štandarde aspoň čiastočne porovnateľným s väčšinou populáciou.

„Rozhodla som sa ísť študovať do Bratislavy, ďaleko od domova, po mnohých rokoch, práve preto, že začala fungovať osobná asistancia a začali sa pomaličky vytvárať podmienky na školách na to, aby sme tam mohli študovať aj my. Jednoducho som jedného dňa usúdila, že už sa to dá. A naozaj som mala šťastie, či na ubytovanie, či na asistentov a vôbec neľutujem, že som sa tak rozhodla. Myslím, že mi to nielen veľa dáva teraz, ale ešte len veľa dá v budúcnosti...“

študentka Univerzity Komenského v Bratislave a užívateľka osobnej asistencie , 31 rokov, veľmi ťažké telesné postihnutie

4. OSOBNÁ ASISTENCIA: PRAX

4.1 Obhajoba potrieb

4.1.1 *Spôsob výpočtu rozsahu hodín osobnej asistencie*

Mnohí ľudia, užívatel'ov osobnej asistencie nevnímajúc, si predstavujú, že existuje nejaká „matrica“ alebo tabuľka, podľa ktorej sa prideluje rozsah hodín osobnej asistencie. Majú predstavu, že táto tabuľka funguje podľa toho, že čím je človek ťažšie postihnutý, tým má nárok na vyšší rozsah hodín osobnej asistencie a opačne.

O tomto prebiehajú debaty medzi samotnými užívatel'mi osobnej asistencie, medzi asistentmi aj laikmi. Väčšinou si uvádzajú „príklady z praxe“, že dve osoby, ktoré sú na tom úplne rovnako, čo sa týka dôsledkov postihnutia, majú v rozhodnutí priznané rôzne rozsahy osobnej asistencie.

Spravodlivo sa rozhorčujú, že ako je možné, aby sociálni pracovníci takto rozhodli?

Nebudeme teraz polemizovať, či sociálni pracovníci rozhodli naozaj spravodlivo alebo nie. Podstatné je úplne niečo iné. Tento „kľúč“ na posudzovanie potrieb nie je správny. Potreby človeka s postihnutím sa neposudzujú podľa toho, aké závažné je jeho postihnutie, to je iba jeden z viacerých faktorov.

4.1.2 *Individuálne potreby*

Sme rôzni. Každý z nás je jedinečný. Ľudia s postihnutím nie sú výnimka. Nemôžu sa vtesnať do tabuliek, budú z nich vytŕčať, alebo im v nich bude tesno, prípadne z nich budú vypadávať, stane sa, že ich v nich vôbec nenájdete.

Každý má svoje individuálne potreby, svoj nenapodobiteľný spôsob života, zvyky, rituály, má, alebo aj nemá dobré rodinné zázemie, venuje sa alebo aj nevenuje svojim záľubám. Je preto úplne bežné, že dve osoby s rovnakým druhom postihnutia majú rôzne potreby hodín osobnej asistencie. Potreba hodín osobnej asistencie je totiž individuálna, zahŕňa rôzne skutočnosti a tie sú u každého iné.

Rozsah hodín osobnej asistencie ovplyvňuje veľa faktorov, jedným z nich je aj to, v akom prostredí ľudia s postihnutím žijú. Pod pojmom „prostredie“ chápeme to, čo ich obklopuje, nielen ľudia, ale aj veci, budovy, príroda, a iné.

4.1.3 **Rodinné prostredie**

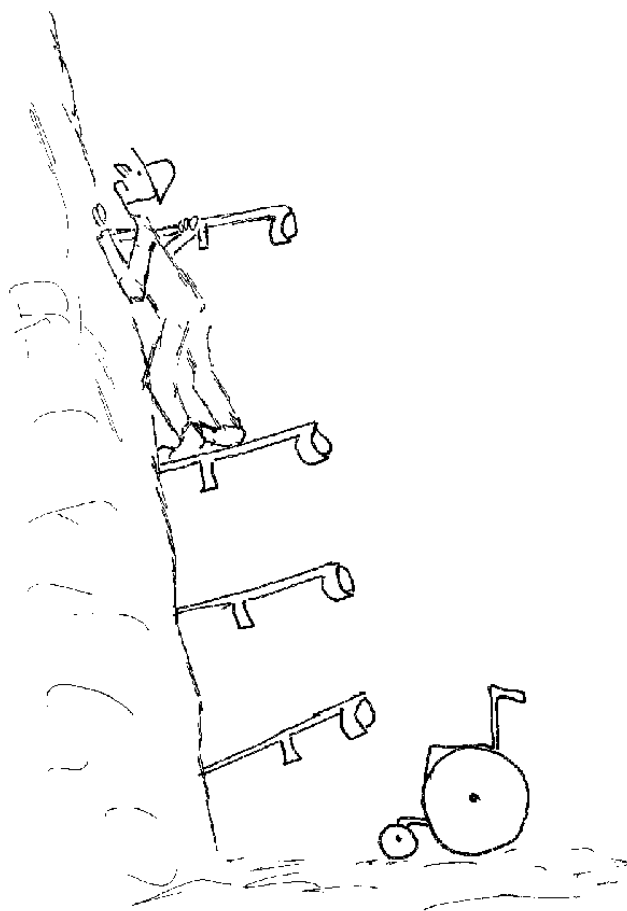
Ak žijem v usporiadanej rodine, kde máme medzi sebou dobré a jasné vzťahy, je predpoklad, že časť pomoci, ktorú potrebujem, môžem (ak chcem) prijať aj od najbližších rodinných príslušníkov. Je to predovšetkým ale moja voľba, či pomoc od nich budem žiadať a ich voľba, či mi ju poskytnú.

Ak rodina, v ktorej žijem nemá medzi sebou dobré vzťahy, vládne v nej napätie a stresové situácie sú na dennom poriadku, pravdepodobne nebudem mať záujem o to, aby mi pomoc poskytovali rodinní príslušníci, ak áno, tak len v nutnom rozsahu.

4.1.4 **Životné prostredie**

Okrem osôb blízkych a vzdialených, nás obklopujú aj veci, sme súčasťou prírody. Mnohí z nás žijú vo väčších mestách, iní na dedinách, alebo v menších mestečkách. Aj tieto faktory ovplyvňujú rozsah hodín osobnej asistencie. Ako?

- **Bývanie** – spôsob bývania má priamy vplyv na potrebu pomoci. Človek s postihnutím bývajúci v tzv. bezbariérovom byte – teda v byte, kde sú odstránené prekážky, ktoré by mu bránili v pohybe, má menej ťažkostí dostať sa z bytu, do bytu, prípadne sa v ňom pohybovať. Človek s postihnutím, ktorý býva v bariérovom prostredí, má mimoriadne sťažené fungovanie, sťažený prístup k veciam osobnej potreby, má problém dostať sa z bytu alebo domu.
- **Pomôcky** – máme na mysli pomôcky, ktoré sú skonštruované na to, aby pomáhali prekonávať dôsledky postihnutia.
- **Životné prostredie** – prístupnosť prostredia alebo budov v okolí nášho bydliska, úrady, zdravotnícke zariadenia, škola, obchody, služby a pod. Všetky tie inštitúcie, ktoré bežne človek potrebuje navštevovať za účelom vybavovania rôznych záležitostí. To, či sú, alebo nie sú prístupné pre osobu s postihnutím, tiež ovplyvňuje rozsah hodín osobnej asistencie.

4.2 **Výpočet hodín osobnej asistencie**

Samotný výpočet rozsahu hodín osobnej asistencie nie je jednoduchý a žiadateľ o peňažný príspevok na osobnú asistenciu k nemu zvyčajne dospeje až po viacerých výpočtoch. Vyhradte si preto dostatok

času na zhodnotenie svojich potrieb, najlepšie aj niekoľko dní a až potom si podajte žiadosť, súčasťou ktorej bude aj Váš vlastný výpočet rozsahu hodín osobnej asistencie.

Je dôležité si uvedomiť, že práve výpočet potrebných hodín asistencie musí vždy zodpovedať individuálnym požiadavkám užívateľa. Pri výpočte zohľadňujte nielen svoje postihnutie a základné povinnosti, ale aj to, akým záľubám alebo aktivitám sa venujete vo voľnom čase alebo keby ste mohli, čomu by ste sa venovať chceli. Môže ísť o aktivity, ktoré teraz nevykonávate práve preto, že vás nemá na ne kto sprevádzať a počas nich vám pomáhať.

Z toho vyplýva skutočnosť, na ktorú mnohí užívatelia poukazujú ako na nespravodlivú, čo však nemusí byť pravda.

Užívateľ s rovnakým druhom postihnutia a odkázanosti na pomoc môže mať priznaný rôzny rozsah pomoci a rozdielny počet hodín osobnej asistencie.

Ten rozdiel vyplýva práve z toho, že napriek tomu, že majú rovnaké postihnutie, každý z nich má iné záujmy, povinnosti a ďalšie aktivity, a teda potrebuje iný počet hodín asistencie. Ak rozsah pomoci zodpovedá ich osobným potrebám znamená to, že klienta hodnotili na úrade naozaj individuálne.

Upozorňujeme ešte na jednu skutočnosť, na ktorú sa veľmi často zabúda predovšetkým pri výpočte rozsahu osobnej asistencie pre dospievajúce deti a mladých ľudí s postihnutím.

Veľmi málo sa myslí na to, že osobná asistencia nesie v sebe aj možnosť ako preniesť zodpovednosť a isté povinnosti na osoby s postihnutím, napríklad v domácnosti a rodine. Ide o to, aby sa prirodzene vyvážili vklady každého člena rodiny do chodu domácnosti tak, ako je to bežné v rodinách, kde nemajú člena s postihnutím, ktorý nemôže vykonávať niektoré činnosti súvisiace s pomocou okolo domácnosti.

Osobná asistencia umožní, ak sa správne využíva, aby aj člen rodiny, ktorý má postihnutie, osobne, prostredníctvom osobných asistentov „priložil ruku k dielu“ a prevzal na seba niektoré úkony starostlivosti o domácnosť, napr.: nakupovanie, upratovanie, varenie, vybavovanie úradných záležitostí a pod. Záleží to od voľby užívateľa a dohody s rodinou.

Skôr, než začnete počítat' hodiny a činnosti, nastavte sa v mysli tak, aby ste sa počas počítania nezaťažovali inými otázkami okolo asistencie, napr. či si vôbec nájdete osobných asistentov, či ich budete mať dostatok, či budú dobrí a pod. Je nutné, aby ste si vypočítali rozsah na tzv. ideálnu situáciu, t. j.: mám dostatok dobrých osobných asistentov!

Napíšte si na papier alebo do počítača všetky činnosti osobnej asistencie, pri ktorých potrebujete pomoc. Rozdeľte si ich na denné, týždenné, mesačné, alebo aj tie s menšou periodicitou. Rozsah činností osobnej asistencie sa počíta na celý kalendárny rok, od januára do decembra.

Kvôli prehľadnosti výpočtu si môžete imaginárne rozdeliť kalendárny rok na rôzne časti. Študenti napríklad, si rok rozdeľujú na mesiace, kedy navštevujú školu, a mesiace, kedy majú prázdniny. Počas týchto rozdielnych období majú aj rozdielne potreby. Počas štúdia im asistenti pomáhajú pri činnostiach súvisiacich viac so školou, prepravou do školy a zo školy, návštevou knižnic, písaním poznámok a pod. Ak sú prázdniny, potreby sú skôr voľno - časového charakteru, čo môže aj nemusí mať dopad aj na rozsah hodín osobnej asistencie, to je veľmi individuálne. Každý užívateľ osobnej asistencie má právo, aby bol rozsah osobnej asistencie vypočítaný podľa jeho individuálnych potrieb.

Sú aj iné obdobia, ktoré si môžete počas kalendárneho roka vyhraďiť na samostatný výpočet rozsahu hodín osobnej asistencie, napr. dovolenka, zimné obdobia, alebo pomoc počas choroby. To sú obdobia, kedy človek funguje v trošku inom „režime“, ako počas bežných dní v roku. Počas dovolenky má človek s postihnutím asistenta stále pri sebe, cestuje s ním kvôli tomu, aby mu počas dovolenky pomáhal. Neodchádza z nej, je prítomný, aby mu poskytol pomoc vtedy, keď nastane potreba. Asistent neodchádza od neho, trávi s ním zvyčajne celú dovolenku, máme na mysli dovolenku mimo miesta trvalého bydliska, prípadne v zahraničí.

Zimné mesiace môžu byť „náročné“ na pomoc osobných asistentov preto, lebo zhoršené počasie vyžaduje viac pomoci. Napadnutie snehu, primrznutie, alebo iné zimné „prekvapenia“ nám sťažujú mobilitu, prístup k autu, východ z domu a pod. Ochorenie človeka s postihnutím väčšinou imobilizuje ešte viac, preto užívatelia osobnej asistencie počas dní choroby potrebujú viac pomoci, prípadne činnosti týkajúce sa starostlivosti o svoje telo, domácnosť a dohľad.

Výpočet začnite s tými činnosťami, ktoré sa pravidelne opakujú, pri ktorých potrebujete pomoc denne raz, prípadne niekoľko ráz. (napr. hygiena, obliekanie, vyzliekanie a pod.) Začnite si predstavovať začiatok dňa. Ráno sa zobudíte, otvoríte oči. Je potrebné, aby Vám niekto pomohol pri vstávaní? Pri presune na vozík, prípadne postavení sa z postele? Pri rannej hygiene? Pri obliekaní? Pri príprave raňajok? Ak áno, začnite si počítat čas, ktorý je potrebný na to, aby ste s pomocou osobných asistentov urobili tie činnosti, ktoré potrebujete.

Čo nasleduje ďalej? Aký program máte, alebo by ste chceli mať, keby ste mali vhodnú pomoc? Čo by ste robili, kam by ste išli? Aké činnosti v rámci domácnosti by ste si potrebovali zabezpečiť? Chcete navariť? Netreba nakúpiť? Kam pôjdete nakúpiť a koľko Vám to bude s asistentom trvať?

Ak už máte vypočítaný rozsah pravidelne sa opakujúcich činností, pripočítajte tie, ktoré sa nerobia tak často, napríklad veľké upratovanie, alebo rôzne spoločenské a iné aktivity. Ak niektoré činnosti potrebujete robiť raz do mesiaca, vypočítajte si čas, ktorý je na ne potrebný a vynásobte 12-timi mesiacmi. Dostanete ročný rozsah.

Denné činnosti násobte dňami v roku, týždenné činnosti násobte počtom týždňov v roku. Občasné pripočítajte osobitne.

Len Vy sami viete, za aký čas je možné, aby ste s pomocou asistentov rôzne činnosti zvládli. Niektorí sociálni pracovníci sa mylne domnievajú, že ak človeku s postihnutím pomáhajú osobní asistenti, činnosti zvláda za úplne rovnaký čas, prípadne aj rýchlejšie, ako zdravý človek! To je veľký omyl!

Aj s pomocou osobných asistentov ľudia s postihnutím potrebujú väčšinou viac času na jednotlivé činnosti a preto je nutné, aby rozsah osobnej asistencie s touto skutočnosťou počítal.

Pri poradenskej činnosti sa dosť často stretávame so situáciou, že sa na nás obrátia klienti, ktorí sú nespokojní s rozsahom hodín osobnej asistencie, ktoré im priznal úrad. Ak sa však spoločne „vrátime“ k tomu, ako prebiehalo posudzovanie potrieb klienta zistíme, že rozsah hodín bol vypočítaný iba sociálnymi pracovníkmi, počas jedného stretnutia a klient vôbec nemal predstavu o rozsahu pomoci, ktorý potrebuje.

To je veľká chyba! Niektorí ľudia s postihnutím sa dodnes domnievajú, že sociálni pracovníci sú tí, ktorí majú vedieť, čo oni potrebujú! Potom sa čudujú, že im priznali málo hodín osobnej asistencie, prípadne na niektoré činnosti vôbec nemajú priznanú pomoc.

Je mimoriadne dôležité, aby výpočet rozsahu hodín osobnej asistencie bol uskutočnený za aktívnej účasti užívateľa s postihnutím.

Užívateľ musí mať schopnosť a predstavu o tom, koľko pomoci potrebuje a ako si ju bude organizovať.

Je to jeden zo základných predpokladov, aby osobnú asistenciu v praxi zvládol.

Preto je nutné, aby každý, kto sa rozhodne stať užívateľom osobnej asistencie bol schopný a ochotný vypočítať si svoj vlastný rozsah hodín osobnej asistencie a obhájiť si ho pred sociálnymi pracovníkmi. Môže sa tak stať aj s pomocou sociálneho poradcu z poradenskej organizácie, ale užívateľ musí rozumieť všetkému, čo sa v konaní deje a aktívne spolupracovať.

4.3 Rôzne možnosti organizovania osobnej asistencie

Ako sme písali o niečo vyššie, nie je možné, aby sme my, ľudia s postihnutím, odkázaní na pomoc osobných asistentov, fungovali ako vopred naprogramované stroje. Potreba osobnej asistencie môže byť v jednotlivých dňoch rôzna. Záleží to od programu dňa. Záleží to od užívateľa, ako si naplánuje deň.

Sú dni, kedy potrebujeme pomoc osobných asistentov takmer od rána do samotného večera. Iné dni môžeme mať program, ktorý nie je taký náročný na pomoc osobných asistentov, prípadne v tieto dni nám pomôže niekto iný (napr. rodinný príslušník).

Preto sa rozsah hodín osobnej asistencie počíta na **celý kalendárny rok** a týmto celým číslom sa vyjadruje aj v rozhodnutí o priznaní rozsahu hodín osobnej asistencie. Priemerný počet hodín na jeden deň sa uvádza iba kvôli lepšej prehľadnosti. Užívateľ osobnej asistencie si však čerpá hodiny osobnej asistencie podľa svojej individuálnej potreby. Preto rozsah odpracovanej asistencie v mesačných výkazoch môže byť v každom dni, alebo aj mesiaci rozdielny. To platí hlavne pri činnostiach, ktoré nemajú dennú periodicitu. (napr. upratovanie, vybavovanie úradných záležitostí a pod.)

Hodiny osobnej asistencie sa môžu „prenášať“ z jedného mesiaca do druhého. Nevyčerpané hodiny sa však nemôžu „preniesť“ do druhého kalendárneho roka.

4.3.1 Je lepšie mať jedného asistenta alebo viacerých?

V niektorých prípadoch je odpoveď na túto otázku jednoduchá, pretože užívateľ potrebuje toľko pomoci, že by to jeden asistent nezvládol. Ale aj v tých prípadoch, keď užívateľ nepotrebuje veľa pomoci, odporúčame: nájdite si viacerých asistentov. Prácu im usporiadajte tak, aby sa okolo vás

striedali. Vedú nás k tomu skúsenosti tých, ktorí už osobnú asistenciu praktikuju. Dôvody sú jednoduché:

- aj osobný asistent občas ochorie
- aj osobný asistent má niekedy nepredvídateľné a neodkladné povinnosti
- zabránite „ponorkovej“ chorobe
- zabránite preťažovaniu asistentov

4.3.2 *Plánovanie*

Život s osobnou asistenciou si vyžaduje neustále premýšľanie a plánovanie činností. Je to dosť náročné. Človek s postihnutím si málokedy môže „dovoliť luxus spontánnych rozhodnutí“. Väčšinou musí každé rozhodnutie, ktorého súčasťou je pomoc osobných asistentov, naplánovať. Prečo?

Prax väčšinou ukáže, že aj osobní asistenti sú rôzni a ich „použitie“ nie je všeobecné. Užívateľia osobnej asistencie už po krátkom čase zistia, na aké činnosti sa osobní asistenti hodia, v ktorých činnostiach vynikajú, v ktorých sú šikovní, majú v nich skúsenosť, prípadne sami prejavujú záujem už od začiatku robiť isté činnosti. Napríklad: veľmi špecifickou činnosťou je upratovanie a varenie, ktoré z veľkej väčšiny robia asistentky. Naopak, málokterá asistentka má skúsenosť s riadením vozidla. Súvisí to aj s tým, že ak je potrebné užívateľovi pomáhať pri presune do auta, pri nakladaní vozíka, sú to fyzicky náročné činnosti, ktoré väčšina asistentiek nezvláda. Preto sa na fyzicky náročnejšie aktivity „používajú“ viac muži – asistenti.

A už sme pri koreni veci. Prečo musia užívateľia osobnej asistencie dopredu plánovať a organizovať program? Keďže asistenti sa väčšinou špecializujú na konkrétne činnosti osobnej asistencie, náhla zmena programu môže spôsobiť, že osobní asistenti, ktorí sú momentálne pri nás by nevedeli zvládnuť osobnú asistenciu, ktorá by bola potrebná – napr. presunúť užívateľa do auta, riadiť vozidlo a pod.

Tak, ako nikto z nás nevie všetko, nie je šikovný vo všetkých činnostiach, tak ani osobní asistenti nie sú „vševetovia“. Najlepšie je preto, zostaviť si „team“ osobných asistentov, ktorí dokážu spoločne, každý čiastočne, splniť všetky požiadavky užívateľa. Klobúk dolu, pred osobnými asistentmi, ktorí sú schopní zvládnuť všetky činnosti, ktoré užívateľ potrebuje, vieme, že sa nájdú aj takí, ale, povedzme si úprimne, sú to veľmi ojedinelé „zjavy“.

Ak by sme sa nastavili iba na hľadanie takýchto „dokonale vybavených“ osobných asistentov, mohlo by sa stať, že nikoho nenájdeme a osobnú asistenciu ako formu pomoci ani nezačneme používať. Je dôležité si uvedomiť, že: dokonalý osobný asistent, pravdepodobne neexistuje.

Zdá sa Vám to krutá pravda? A Vy ste snád' dokonalí? Úprimne, málokto si toto o sebe myslí, tak prečo by sme si to mali myslieť o osobných asistentoch?

Mnohí začiatočníci sú sklamaní, keď im pri poradenskej činnosti povieme, že je lepšie, ak budú mať viacerých osobných asistentov. Pýtajú sa prečo? Ich predstava je taká, že si nájdú jedného osobného asistenta alebo jednu osobnú asistentku a s nimi budú deň čo deň spolupracovať.

Ak by ste sa spýtali sto užívateľov osobnej asistencie, s koľkými osobnými asistentmi majú uzatvorené zmluvy súčasne, 99 z nich Vám odpovie, že aktívne využívajú pomoc minimálne dvoch – troch osobných asistentov, ktorí sa u nich striedajú. Pravdepodobne ich k tomu priviedla osobná skúsenosť.

4.3.3 Organizovanie práce osobných asistentov

Ak sa u vás asistenti pravidelne striedajú, pretože potrebujete neustálu asistenciu, dobre porozmýšľajte nad tým, ako skombinovať jednotlivé služby. Pokiaľ to je možné, rozdeľte ich tak, aby boli čo najpravidelnejšie. Lepšie si ich zapamätáte vy, aj vaši osobní asistenti. Ak sa vám podarí asistenciu zorganizovať takto, vyveste si v domácnosti rozpis služieb, aby bolo kedykoľvek možné do neho nahliadnuť.

Ak sú niektoré služby len nepravidelné a asistenti prichádzajú menej často, vždy si telefonicky overte či môžu prísť a či náhodou nezabudli.

Asistent si musí uvedomiť, že to, ako bude dodržiavať príchody k vám má vplyv na vaše „bytie a nebytie“ a v mnohých prípadoch aj prežitie. Hneď na začiatku zdôraznite, že je veľmi dôležité, aby dali asistenti dostatočne dopredu vedieť, že nemôžu prísť! Je potrebné, aby si uvedomili, že je pre Vás ťažko riešiteľná situácia, ak zavolajú 5minút pred svojim plánovaným príchodom, že dnes neprídu. Napr. ak nemôžete sami vstať z postele a presunúť sa na vozík ste úplne bezmocní pri meškani asistenta. Poučte svojich asistentov, že ak nebudú môcť prísť, musia vám to oznámiť včas, aby ste si mohli zabezpečiť náhradnú pomoc.

Niektorí užívatelia osobnej asistencie sa so svojimi asistentmi dohodli na pravidle, že ak nemôžu prísť, zabezpečia za seba náhradu. Tento spôsob nemusí vyhovovať každému, ale je to istá forma riešenia „núdzových situácií“. **Všetko treba vopred odkonzultovať s užívateľom osobnej asistencie.**

4.3.4 Plán práce

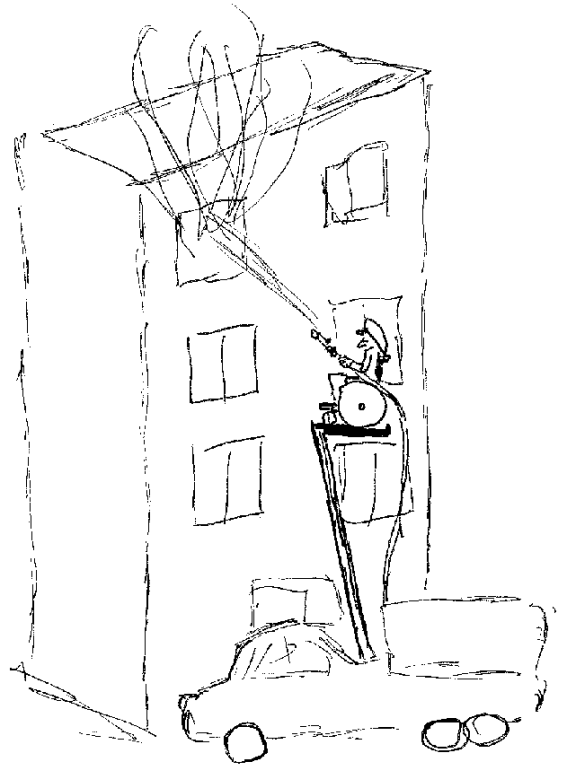
Niektoré činnosti sa opakujú v určitých pravidelných intervaloch. Mali by ste vedieť, čo sa bude robiť nabudúce a oboznámiť asistentov s plánom práce. Ak budete robiť veľké upratovanie, môžu si vziať potrebný odev. Ak pôjdete do divadla, zariadenia sa podľa toho.

Čím viac osobných asistentov Vám pomáha, tým je to náročnejšie na organizovanie. Niekedy je naozaj mimoriadne ťažké sklbiť a poskladať pre seba pomoc. Veľa osobných asistentov môže asistovať len v niektoré dni, niekoľko hodín. Užívateľ musí byť schopný využiť práve tie časy, ktoré asistenti majú voľné. Pripomína to školský rozvrh.

4.3.5 Zmeny zabehnutého systému

Okrem toho sa treba pripraviť na zmeny. Osobní asistenti prichádzajú a odchádzajú. Niektorí s nami pobudnú niekoľko týždňov, iní niekoľko mesiacov, stane sa, že s asistentmi strávime aj niekoľko rokov, ale napokon väčšinou nastane situácia, že asistenti odídu.

Dôvod môže byť na strane osobných asistentov, ale aj na strane užívateľov. Veľmi prozaické dôvody na zmenu zabehnutého systému sú pri študentoch – asistentoch – prechody do ďalšieho semestra a s tým súvisiaca zmena rozvrhu. Časy, ktoré mohli asistovať sa zmenia a musia sa robiť úpravy. Stane

sa aj to, že nový rozvrh neponúkne „okno“, kedy by sa mohlo asistovať a asistenti nám z dôvodu nedostatku času odídu natrvalo.

Časté zmeny osobných asistentov sú náročné aj pre užívateľa. Noví asistenti sa učia asistovať, musí im všetko odznovu vysvetľovať, spoznávať sa s nimi, hľadať spôsoby ako si porozumieť. Je to jedna z najnáročnejších vecí, s ktorou sa musia užívatelia osobnej asistencie vysporiadať, t. j. neustále zmeny na pozícii osobných asistentov.

4.3.6 Rôzne modely fungovania s osobnými asistentmi

Keďže osobná asistencia je forma pomoci, ktorá dáva obrovský priestor na realizáciu svojich predstáv o spôsobe života, v praxi vznikajú rôzne „modely“ fungovania s osobnými asistentmi. Užívatelia si hľadajú tie ideálne modely, ktoré by najviac vystihovali ich predstavy, tie sú však prispôbené aj možnostiam, v ktorých sa nachádzajú.

Trošku s humorom, aby sme odľahčili situáciu, predstavíme rôzne možnosti, ako si užívatelia organizujú osobnú asistenciu. Život s osobnou asistenciou však prináša veľa rôznych situácií, ktoré musia užívatelia zvládnuť, preto v reálnom živote sa riadte predovšetkým podľa svojich predstáv.

- **Stálica a satelity**

Oblúbený model medzi užívateľmi osobnej asistencie, ktorí inklinujú viac k tomu, aby im väčšiu časť rozsahu hodín pomáhal jeden osobný asistent alebo asistentka. Tento asistent pravidelne dochádza do domácnosti užívateľa a denne pomáha pri opakujúcich sa činnostiach ako sú: hygiena, príprava stravy, starostlivosť o domácnosť a pod. Takýchto asistentov niekedy nazývame aj „dvorní“ alebo „stálice“. Z potrebného rozsahu hodín užívateľa pokrývajú cca 70%.

Ostatné činnosti, ktoré nie sú pravidelné, prípadne sú špecifické, si užívateľ osobnej asistencie dohaduje s ďalšími asistentmi, ktorí prichádzajú asistovať v menšom rozsahu a nepravidelne. Napr. na prepravu a pomoc počas rôznych aktivít. Tento model je vhodný pre tých užívateľov, ktorí majú veľký rozsah hodín osobnej asistencie.

Pozitívne stránky modelu:

- pravidelnosť a stálosť osobných asistentov,
- menej stresových situácií
- menej administratívy pri vyplňovaní výkazov

Negatívne stránky modelu:

- problém v prípade, ak „stálica“ asistent ochorie, náhle nemôže prísť, ťažko sa hľadá náhrada

- **Šachovnica**

Tento model používajú najčastejšie mladí užívatelia osobnej asistencie, ktorí s ľahkosťou zvládajú to, že majú súčasne zmluvy aj s 10timi asistentmi. Asistenti sa u nich striedajú, prichádzajú, odchádzajú, asistujú niekoľko hodín, niekedy sa počas dňa vystriedajú aj traja, či štyria.

Rozsah hodín osobnej asistencie je rozkúskovaný na krátke úseky „štvorce“ a chvíľku na nich stojí jeden panáčik, chvíľku druhý, dokopy je to však krásna šachovnica života užívateľa osobnej

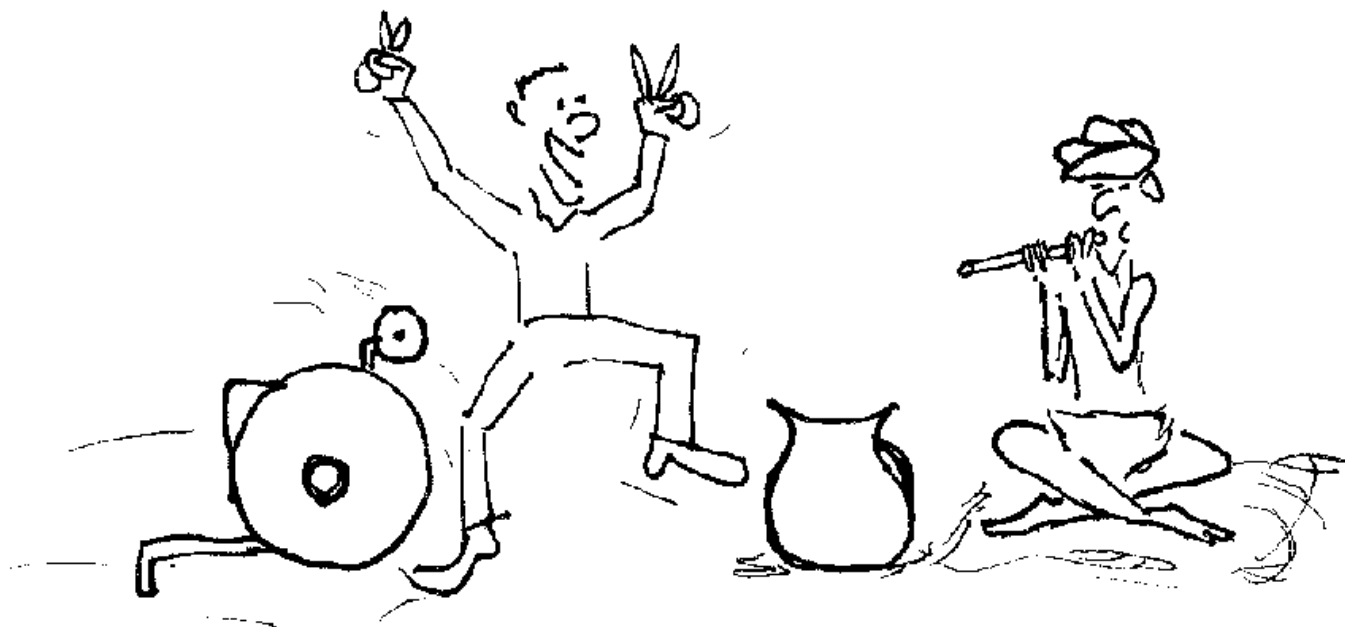
asistencie. Model „šachovnica“ je vhodnejší pre užívateľov, ktorí sú spoločenský, odvážni, majú veľké nasadenie spoznávať nových ľudí a majú radi zmenu.

Pozitívne stránky modelu:

- v prípade „výpadku“ asistentov sa rýchlejšie nájde „záskok“, pretože užívateľ spolupracuje aktívne s mnohými asistentmi a môže požiadať o pomoc
- nevzniká „ponorková choroba“
- asistenti nie sú preťažení, asistujú oddychnuti
- nie je tu tendencia užívateľa „upnúť“ sa len na jedného asistenta

Negatívne stránky modelu:

- náročná administratíva – vyplňanie veľkého množstva výkazov
- náročnosť organizácie asistentov

• **Kalendár**

Tento model používajú užívatelia, ktorí nemajú veľký rozsah hodín osobnej asistencie a nepotrebujú niekoľkohodinovú asistenciu denne. Ich potreba pomoci nevyžaduje denné striedanie osobných asistentov.

Väčšinou spolupracujú s jedným – dvomi asistentmi súčasne, títo sa u nich pravidelne striedajú, prípadne prídu „podľa potreby“ vtedy, keď im užívateľ zavolá a dohodne sa s nimi.

Tak, ako na konci mesiaca odtrhneme list kalendára a nahradí ho nový, tak po určitej dobe, striedajú sa osobní asistenti v tomto modeli. Každý mesiac prináša nové dni, nové mená, iné počasie, tak aj títo asistenti prinášajú so sebou svoje „jedinečnosti“.

Pozitívne stránky modelu:

- nenáročný na organizovanie a administratívu

Negatívne stránky modelu:

- problém v prípade, ak asistent ochorie, náhle nemôže prísť, ťažko sa hľadá náhrada

4.4 Ako hľadať osobných asistentov

Najspôľahlivejší a najbežnejší spôsob hľadania osobných asistentov je: rozhodnúť „siete“ medzi známymi. Tí sa pýtajú svojich známych, tí zase svojich Pozitívom takéhoto hľadania asistentov je to, že dotyčný je vždy od niekoho odporúčaný, niekto ho pozná, je možnosť získať o ňom dopredu nejaké informácie. Po istom čase však tento spôsob hľadania už nepostačuje, a preto je treba vyskúšať aj iné spôsoby hľadania asistentov.

Niektorí užívatelia zaoberajú svojich odchádzajúcich asistentov do hľadania náhrady za seba, a niekedy je tento spôsob aj úspešný. Asistenti už totiž tiež majú predstavu o tom, „koho hľadať“, aby splnil kritéria užívateľa, u ktorého pracovali.

Ak majú užívatelia problémy s hľadaním asistentov, môžu si podať aj inzerát, prípadne vyvesiť vo svojom okolí oznam. V takomto prípade je jasné, že záujemcovia budú naozaj cudzí ľudia, ktorých užívateľ nepozná.

- **oznamy** – text by mal tvoriť stručný a jednoduchý text, ktorý jasne hovorí: kto koho hľadá a na čo. Súčasťou textu je kontakt, telefón, prípadne e-mail. V ozname uveďte aj výhody, ktoré u vás asistent môže mať – napr. zabezpečená strava a pitný režim počas dňa. Je to hlavne v prípadoch celodennej pomoci užívateľovi. Študenti - asistenti považujú zabezpečenie varenej a pravidelnej stravy počas dňa za veľké plus a zvyknú si to vážiť.

Odporúča sa, aby sa takéto oznamy umiestňovali na miesta, kde je nádej, že si ich niekto všimne (napr. na nástenky vysokoškolských internátov, informačné tabule v obchodoch, na zastávkach MHD, pri kostoloch, do knižnice, v nákupných centrách a pod.)

VZOR: Som mladá žena odkázaná na pohyb vozíkom. Potrebujem pomoc pri hygiene, v domácnosti, pri nákupoch a preprave. Kontakt:

- **inzeráty v tlači, alebo na internete** – takýto text sa môže uverejniť aj v tlačenej médiu alebo internetovej médiu. Je však lepšie, ak si na tento účel vyberiete noviny, ktoré vychádzajú v určitej lokalite alebo oslovujú špeciálny okruh čitateľov. Ak užívatelia bývajú v meste, môžu s inzerátom osloviť mestské noviny, noviny miestnej časti a pod. Cieľom je, aby boli oslovení prípadní záujemcovia o prácu osobných asistentov, ktorí nebudú príliš ďaleko, najlepšie v rovnakej lokalite ako užívatelia. Prídlhé každodenné cestovanie by ich mohlo odradiť od vykonávania osobnej asistencie. (napr. www.changenet.sk, www.avizo.sk, www.brigady.sk, www.hyperinzercia.sk, www.profesia.sk)
- **výzva v rozhlase v burze zamestnania** – skoro v každom regióne existuje relácia, ktorá pomáha sprostredkovať zamestnanie osobám, ktoré ho hľadajú. Hľadať asistentov môžu užívatelia aj takouto formou.

- **teletext** – aj takto je možné inzerovať, podobne ako v novinách

Pozor na prvý kontakt s osobnými asistentmi. K užívateľovi prichádzajú cudzie osoby, nič o nich nevie. Odporúča sa, aby sa prvé stretnutie s asistentmi uskutočnilo aj v prítomnosti inej osoby, aby sa predišlo nepredvídaným ťažkostiam.

Užívatelia sú často úplne imobilní a ak by na takéto stretnutie prišiel človek so zlým úmyslom, nemohli by sa brániť. Istým riešením, ako predísť nebezpečenstvu pri stretnutí s asistentmi je začať hľadať asistentov cez Agentúry osobnej asistencie, ktoré robia istý výber a ich pracovníci sa snažia rozpoznať náznaky špekulatívneho alebo nečestného konania.

**Je ale nutné povedať, že ani asistenti odporúčaní Agentúrou osobnej asistencie nemajú
100% záruku čestnosti,
preto je dôležité, aby boli užívatelia veľmi opatrní pri výbere asistentov.**

- **agentúry osobnej asistencie**

Ak je vo Vašom okolí agentúra osobnej asistencie a máte ťažkosti s hľadaním osobných asistentov, môžete osloviť o pomoc aj sprostredkovateľskú agentúru. Jednou z činností agentúry je aj tvorba databázy záujemcov o vykonávanie osobnej asistencie. Pracovníci agentúry tvoria databázu tak, že rôznymi spôsobmi inzerujú a šíria informácie o osobnej asistencii. Záujemcovia, ktorí sa prihlásia, sú zapísaní do databázy až po osobnom stretnutí, na ktorom sú im poskytnuté základné informácie o osobnej asistencii, sú poučení o ich právach a povinnostiach osobného asistenta. Pracovníci Agentúry zistia od záujemcov ich momentálnu sociálnu situáciu, ich pohnútky, ktoré ich priviedli k uvedenej práci - pomoci ľuďom so zdravotným postihnutím.

Počas stretnutia sa snažia zistiť, aký rozsah času by záujemca mohol venovať vykonávaniu osobnej asistencie, a tiež si upresniť lokalitu, ktorá by mu na asistenciu najviac vyhovovala. Podľa poskytnutých informácií sa pracovníci snažia sprostredkovať užívateľom asistentov podľa ich požiadaviek.

Z databázy sa poskytujú kontakty užívateľom osobnej asistencie, ktorí Agentúru oslovia a požiadajú o sprostredkovanie asistentov. Poskytnuté kontakty pomôžu užívateľom vybrať si spomedzi záujemcov o prácu osobných asistentov tých, ktorí im najviac vyhovujú.

Rozhodnutie o tom, či sa zmluva o vykonávaní osobnej asistencie uzatvorí, je na užívateľovi a asistentovi. Aj zodpovednosť za výber asistentov si nesú naďalej užívatelia. Aj napriek tomu, že Agentúra napomáha pri sprostredkovaní osobných asistentov, zostáva naďalej zachovaný princíp, že užívateľ si vyberie toho asistenta, ktorý mu najviac vyhovuje. Konečné slovo má vždy užívateľ. Agentúra sa nemôže zaručiť za žiadneho osobného asistenta.

Zákon o službách, ktorý nadobudol účinnosť v roku 2009 službu sprostredkovania osobných asistentov užívateľom osobnej asistencie zahrnul medzi služby pre osoby s ťažkým zdravotným postihnutím, ktoré podľa zákonom určených podmienok môžu poskytovatelia poskytovať.

Organizácia muskulárnych dystrofií v SR prevádzkuje sprostredkovateľské a iné služby v Agentúre osobnej asistencie už od roku 2003. Myšlienka venovať sa špeciálne osobnej asistencii vznikla na základe požiadaviek užívateľov osobnej asistencie, ktorí sa v praxi stretávali s veľkými problémami pri hľadaní osobných asistentov, ale aj nedostatkom informácií osobnej asistencie ako formy pomoci. Chýbali informácie aj pre osobných asistentov, týkajúce sa zdaňovania, platenia odvodov, zdravotného poistenia a pod.

4.5 O Agentúre osobnej asistencie

Agentúra osobnej asistencie pri OMD v SR sa okrem sprostredkovania osobných asistentov venuje týmto činnostiam:

- **je poradenskou inštitúciou, osobne pre klientov z bratislavského regiónu, telefonicky, e-mailom pre klientov z celého Slovenska:**
 - poradenstvo pre užívateľov asistencie a ich rodinných príslušníkov
 - poradenstvo pre klientov s ŤZP, ktorí si chcú prvý krát vybaviť osobnú asistenciu – výpočet rozsahu potrebných hodín a obhajoba potrieb na úrade
 - komplexné poradenstvo pre osobných asistentov
 - ako viesť administratívne úkony spojené s asistenciou: uzatváranie zmlúv, vyplňovanie výkazov, vyplácanie odmien a iné
 - poradenstvo o daňových, odvodových a iných povinnostiach asistentov
 - vyplňanie daňových priznaní osobným asistentom
 - zodpovednosť užívateľa za výber osobných asistentov
- **je podpornou inštitúciou pre užívateľov osobnej asistencie a záujemcov o prácu osobného asistenta z bratislavského regiónu:**
 - vedieme databázu užívateľov osobnej asistencie a databázu záujemcov o prácu asistenta
 - sprostredkujeme vhodných asistentov a informujeme užívateľov ako hľadať asistentov

- záujemcom o prácu asistenta pomôžeme nájsť užívateľa
- robíme pravidelné nábery osobných asistentov: individuálnou aj hromadnou formou
- osobné pohovory so záujemcami o prácu asistenta
- záujemcom vysvetlíme, čo je to asistencia a ako funguje v praxi
- **je vzdelávacou inštitúciou:**
 - organizujeme informačné semináre o osobnej asistencii pre užívateľov, asistentov a záujemcov o prácu asistenta
 - vydávame publikácie, letáky a brožúrky o asistencii
 - edukácia klientov počas poradenského stretnutia: obhajoba ich potrieb pre úradmi, asistentmi či rodinou
 - podporujeme výskumnú činnosť študentov vysokých škôl (dotazníky, prieskumy)
 - vedieme študentov pri písaní rôznych diplomových a iných prác o osobnej asistencii
 - pravidelne informujeme klientov agentúry o zmenách v zákonoch, ktoré sa ich týkajú
- **môže pomôcť aj ako mediálne centrum:**
 - ako komunikovať s rodinou, aby prijala asistentov
 - ako viesť komunikáciu s asistentmi
 - ako riešiť konflikty medzi užívateľom a asistentom alebo v rodine
 - na požiadanie môžeme vstúpiť do sporu ako nezaujatá a nezávislá strana – mediátor

5. ASISTENCIA A VZŤAHY

5.1 Užívateľia a osobní asistenti

Vzťah medzi užívateľom a osobným asistentom by mal byť založený na: slušnosti, empatii, tolerancii a zodpovednosti. Musí byť rovnoprávny a rovnocenný. Nikto sa nesmie vyvyšovať zo žiadneho dôvodu. Ak sa niečo také začne diať, je nutné problém riešiť.

Veľa začiatočníkov, užívateľov osobnej asistencie sa musí „učiť“ ako si budovať vzťahy s osobnými asistentmi. Vzťahy, ktoré sú založené na dobrých základoch, vzťahy, v ktorých každý vie, čo je jeho úlohou a kde sú hranice.

Takéto vzťahy nevznikajú hneď ako podpíšeme zmluvu. Zodpovedné vzťahy sa budujú, tak ako v živote, tak aj v osobnej asistencii. Vzájomným spoznávaním a spoluprácou zistíme, aké sú naše povahy, a to, či budeme môcť spolupracovať. Život prináša aj situácie, kedy zistíme, že si nevyhovujeme a viac vecí nás rozdeľuje ako spája. Vtedy treba urobiť rozhodnutie a vzťah ukončiť.

Pred tým, ako sa rozhodneme hľadať si osobných asistentov, by sme si mali v pokoji rozmyslieť, čo od nich očakávame, aké o nich máme predstavy, aké vlastnosti hľadáme a ktoré nám vôbec nevyhovujú, kde sú hranice, za ktoré už nepôjdeme.

Pri prvom rozhovore so záujemcom o prácu – o asistovanie pre nás, objasnite všetky dôležité fakty, ktoré by mali osobní asistenti vedieť, aby sa mohli dobre rozhodnúť, či prácu u Vás príjmu alebo nie. Medzi ne patrí napríklad: pri akých činnostiach budete potrebovať pomoc, ako často, v akých hodinách, ako dlho by asistovanie malo prebiehať a pod.

Okrem toho treba asistentom priblížiť administratívne záležitosti okolo osobnej asistencie, výšku odmeny, ich povinnosti súvisiace s ostatnými inštitúciami (napr. daňový úrad, zdravotná poisťovňa a pod.) Je dobré, ak má asistent dosť informácií a radšej nech sa rozhoduje dlhšie, ako len tak narýchlo a o pár dní zistí, že si prácu predstavoval inak. Platí to však obojstranne.

Aj užívateľia osobnej asistencie by mali byť pri uzatváraní zmlúv s osobnými asistentmi opatrní a obozretní. Platí staré známe: *Dva krát meraj a raz rež!* V praxi sa osvedčil postup „asistovania na skúšku“, ešte pred uzatvorením zmluvy, prípadne na začiatku stačí uzatvoriť zmluvu na dobu určitú, napr. mesiac, a v prípade obojstranej spokojnosti sa zmluva predĺži na dlhšiu dobu.

Snažte sa pri spolupráci s osobnými asistentmi vyhýbať všetkému, čo by mohlo narušiť dobré vzťahy medzi vami, predovšetkým:

- dôkladne vyplňajte výkazy o odpracovaných hodinách – vzájomne si ich odsúhlaste
- vyplácajte asistentom odmenu včas
- odkladajte si všetky písomnosti súvisiace s osobnou asistenciou (zmluvy, kópie výkazov, potvrdenia o vyplatených odmenách a pod.)

5.1.1 *Snažte sa byť otvorení a úprimní*

Od začiatku sa naučte komunikovať s asistentmi otvorene. Nebojte sa im povedať, čo sa Vám nepáči, čo si vyslovene neželáte, popíšte situácie, ktoré Vám neboli príjemné a prečo. Asistentom je „svet ľudí

s postihnutím“ neznámy, a väčšinou až stretnutie s osobnou asistenciou im umožní nazrieť do problematiky osôb s postihnutím v rôznych oblastiach (napr. bariéry, diskriminácia a pod.) Dovtedy pravdepodobne vnímali svet iba z pohľadu zdravého človeka. Aj pre nich je to obohacujúca skúsenosť. Otvorenosť a úprimnosť voči asistentom prinesie do vzťahu jasno a nebude veľa priestoru na „dusno“.

Problémy s komunikovaním nemajú iba užívatelia, ale aj osobní asistenti. Väčšinou na začiatku vzťahu pre nich „nič nie je problém“, obávajú sa povedať, že z niektorých činností majú strach, (napr. pomoc pri osobnej hygiene) pretože sa nikdy neocitli s cudzou osobou v takej intímnej situácii a nevedia, akým spôsobom sa zachovať, aby skryli svoje obavy. Svoj strach maskujú tým, že ho nepriznajú.

Ak potrebujete pomoc pri intímnych činnostiach ako je hygiena, pomoc pri toalete, obliekaní a vyzliekaní, povedzte svojim asistentom, že tak ako oni, aj Vy máte problémy ako prijať pomoc od cudzej osoby. Priznajte im, že aj Vy ste sa museli hľadať odvahu, prekonať hanblivosť, a odhodlať sa prijať pri týchto činnostiach pomoc „cudzieho“ človeka.

V Agentúre osobnej asistencie, ktorú Organizácia muskulárnych dystrofikov v SR vedie, sa dosť často stretávame s tým, že niektorí osobní asistenti sa ostýchajú a zdráhajú povedať záujemcom o ich asistovanie, že u nich nechcú začať pracovať. Stáva sa, že sa s nimi dohodnú, dokonca podpíšu zmluvu, ale už od začiatku vedia, že nechcú asistovať tomuto konkrétnemu užívateľovi. Radšej to riešia tým, že na dohodnutú asistenciu neprídu, nedvíhajú telefóny, vyhovárajú sa, že ochoreli, že im do toho niečo prišlo a pod.

Takéto správanie je neprijateľné, ale zdá sa, že časť ľudí, ktorí sa zaujímajú o osobnú asistenciu má dojem, že ľudia s postihnutím by nezniesli, ak by ich niekto „odmietol“ a preto sa radšej uchýľujú k takýmto nečestným praktikám. Je to do istej miery podceňovanie našich schopností prijať skutočnosť a preto by si užívatelia osobnej asistencie mali na začiatku každého asistenčného vzťahu dávať pozor.

5.1.2 Asistenti nám nemajú nahradiť priateľov

Veľmi dôležité pri budovaní vzťahov s osobnými asistentmi je, aby obidve strany pochopili, čo od seba očakávajú. Asistenti nemajú užívateľom nahradiť chýbajúcich kamarátov alebo priateľov. Osobní asistenti majú inú úlohu a poslanie.

Sú nevládnymi rukami a nohami. Sú to ľudia, ktorých si užívatelia vyberú, aby im fyzicky pomáhali prekonávať dôsledky postihnutia. Ale rozhodnutia, tie robia naďalej, užívatelia osobnej asistencie.

Užívatelia osobnej asistencie musia mať vplyv na rozhodnutia vo svojom živote, a osobní asistenti nemajú právo im do nich zasahovať. Aby boli naplnené zásady filozofie nezávislého života, užívatelia osobnej asistencie musia byť osobne zainteresovaní do všetkých rozhodnutí, ktoré sa ich týkajú, predovšetkým musia rozhodovať o tom:

- kto im vykonáva osobnú asistenciu
- ako narábajú so svojimi financiami
- akým spôsobom života žijú
- ako sa vzdelávajú
- či sa zamestnajú
- či budú žiť v rodine alebo nie
- ako riešia svoje problémy
- ako trávajú svoj voľný čas a pod.

5.1.3 Strážme si hranice

Nechceme tvrdiť, že nie je správne, mať s osobnými asistentmi aj kamarátske vzťahy, nie je to však cieľom osobnej asistencie. Môže to byť až dôsledok dlhodobejšej spolupráce, ktorá môže prerásť aj do bližších priateľských vzťahov, tomu sa predovšetkým pri dennom kontakte ťažko ubrániť.

Na začiatku vzťahu medzi asistentom a užívateľom je lepšie byť zdržanlivejším, viac pozorovať, viac vysvetľovať, objasňovať, nerobiť hneď rázne rozhodnutia a úsudky po niekoľkých minútach. Až po čase sa ukážu naozajstné vlastnosti človeka a to platí obojstranne. Vzťah je potrebné nechať dozrieť.

Ak sa užívateľ s asistentmi po čase skamaráti, prípadne sa zo vzťahu vyvinie priateľstvo, nie je to problém, sú to však časom a osobnými skúsenosťami overené vzťahy.

Môžu sa však vyskytnúť aj situácie, kedy je kamarátsky vzťah s osobnými asistentmi „prítlačou“. Je to vtedy, keď sa vyžaduje kritický postoj k udalosti, ktorá sa stala. Užívateľ zistí, že sa mu ťažšie vyslovuje svoj názor, prípadne má problém obhájiť si svoju potrebu, lebo je ťažké kritizovať blízke osoby.

Asistenti sú osobami, ktoré potrebujeme, aby sme boli samostatní, nemýľme si ich však s Linkou dôvery. Niektorí užívatelia „zaťahujú“ osobných asistentov do svojich osobných, rodinných, alebo partnerských problémov. Majú tendencie neustále konzultovať svoje postoje, pýtať sa asistentov na ich názor, čo by robili na ich mieste, ako by to riešili oni, prípadne sa im neustále sťažujú a obťažujú ich svojimi osobnými ťažkosťami. Aj to je prekročenie istej hranice. Asistenti okrem fyzickej práce pre užívateľov, sú vystavovaní stresom zo zlého rodinného prostredia, nekvalitných vzťahov, pričom ich úlohou nie je riešiť problémy užívateľov. Svoje osobné problémy si majú užívatelia riešiť sami a nezaťažovať nimi osobných asistentov.

Z takýchto vzťahov asistenti väčšinou utekajú, pretože je pre nich náročné pracovať v takomto prostredí. Treba však zdôrazniť, že väčšinou osobní asistenti úprimne chápu ťažkosti, ktoré užívateľ prežíva, súcítia s ním, ale uvedomujú si, že nemajú žiadnu možnosť pomôcť im a to ich ubíja ešte viac.

Užívatelia by sa mali zaujímať o to, ako sa asistenti cítia, či nemajú problém s niektorými činnosťami, alebo situáciami a úprimne sa s nimi porozprávať.

5.2 Prijatie zdravotného postihnutia asistentmi aj užívateľmi

Záujemca o prácu osobného asistenta sa mnohokrát stretáva s človekom s postihnutím prvýkrát.

Chce pomáhať, cíti to ako prirodzenú vec. Keďže nemá skúsenosť s človekom s postihnutím, hlavne s ťažkým telesným alebo mentálnym postihnutím, môže však ostať zaskočený ako sa v niektorých situáciách správať alebo zachovať.

Viacerí asistenti zo svojej osobnej praxe uvádzajú problémy napríklad pri sprevádzaní užívateľa k lekárovi alebo na úrady. Pri vybavovaní rôznych záležitostí zvyknú zamestnanci prehliadať človeka na vozíku, pozdravia len asistenta, pri otázkach, ktoré sa však týkajú užívateľa sa obracajú len na asistenta, o užívateľovi zvyknú hovoriť vo forme „on/ona“. Čo má robiť v takejto situácii asistent?

Sú viaceré možnosti: zareagovať priamo alebo nepriamo.

Priamo znamená, keď sa začne úradník tak správať, rovno povedať „Ja som asistent, obracajte sa na môjho užívateľa“. Nepriamo je nereagovať na očný kontakt takýchto pracovníkov, odstúpiť nabok od užívateľa, ak sa dá, nechať užívateľa samého s osobou, s ktorou potrebuje svoje veci vybaviť.

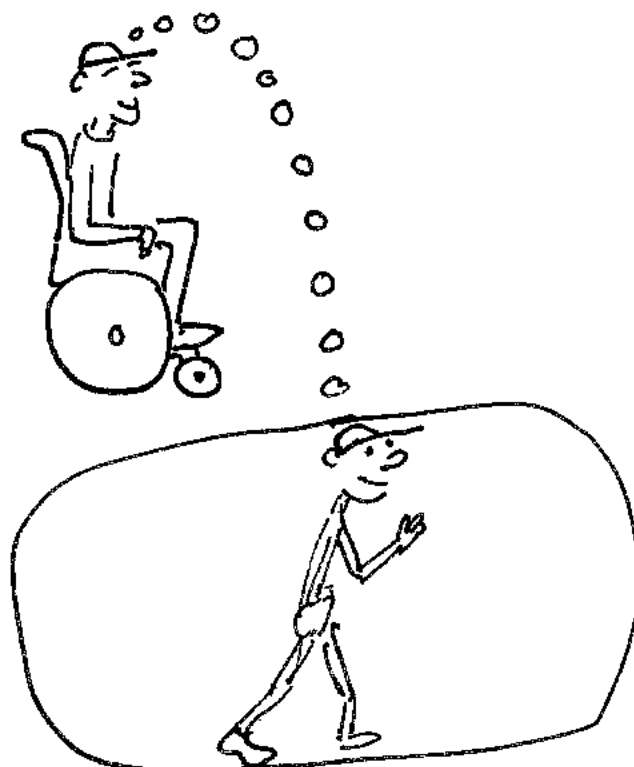
Práve ako pomôcku pre záujemcov o prácu asistenta ako aj pre samotných asistentov uvádzame na akých tézach by sa mal formovať postoj k ľuďom so zdravotným postihnutím (Repková, 1999, s. 98):

1. „Nepovažujte moje postihnutie za problém. Uznajte, že moje postihnutie je atribút.“
2. „Nesnažte sa ma opraviť, pretože nie som rozbitý. Podporte ma. Môžem spoločnosti prispievať vlastným spôsobom.“
3. „Nesnažte sa ma meniť. Nemáte na to právo. Pomôžte mi naučiť sa to, čo chcem vedieť.“
4. „Nepoučujte ma, aby som bol poslušný, podrobený, slušný. Potrebujem mať pocit, že mám právo povedať nie, keď sa chcem brániť. Nebuďte voči mne dobročinní.“
5. „Nesnažte sa byť mojím priateľom. Snažte sa ma poznať. Potom sa môžeme stať priateľmi.“
6. „Rešpektujte ma, pretože rešpekt predpokladá rovnoprávnosť. Nehovorte mi, čo mám robiť, neopravujte ma, nevedzte. Počúvajte, podporujte a sledujte. Nepracujte na mne. Pracujte so mnou.“

Prístup by mal byť založený na fakte, že zdravotné postihnutie treba považovať za atribút – za neoddeliteľnú časť podstaty človeka, ako niečo, čo ho síce odlišuje od ostatných, napriek tomu však jeho pozitívnu črtu.

Akceptácia faktu, že som iný, je prvý krok k tomu, aby aj sama osoba s postihnutím chápala svoje zdravotné a fyzické obmedzenia ako svoju výnimočnosť. Je to oslobodzujúci pocit. Týmto faktom sa nemusí viac snažiť byť „normálny“, zapadnúť do partie „normálnych“ ľudí, stíhať to, čo stíhajú „normálni“ ľudia.

Pretože každý človek je iný, s postihnutím aj bez postihnutia, každý z nás si niečo nesie. Niektorí viditeľne, iní nie. Spoločne sa obohacujeme, učíme navzájom a vytvárame ľudskú mozaiku spoločnosti.

5.3 Asistenti a rodinní príslušníci

Ak užívatelia osobnej asistencie žijú v rodine, budú sa osobní asistenti stretávať aj s ich blízkymi rodinnými príslušníkmi (rodičmi, súrodencami, manželmi, deťmi). Aj od postoja rodinných príslušníkov k osobným asistentom záleží, či budú vzťahy s asistentmi dobré alebo nie.

Začiatky bývajú ťažké a na osobnú asistenciu ako formu pomoci si musia zvyknúť nielen užívatelia, ktorých sa priamo týka, ale aj rodinní príslušníci. Je to pre nich zmena, ktorú môžu ale i nemusia akceptovať. Prijatie a akceptovanie tejto formy pomoci môže trvať aj niekoľko mesiacov.

Niektoré rodiny ťažko znášajú fakt, že ich rodinný príslušník, ktorému doteraz poskytovali pomoc a starostlivosť sa rozhodol pre osobnú asistenciu. Majú pocit nevďaku a myslia si, že ich rodinný príslušník bol nespokojný s tým, ako sa o neho doteraz starali. Cítia krivdu, že po toľkých rokoch starostlivosti a obety sa im „obracia chrbtom“ a už ich nepotrebuje.

Týka sa to predovšetkým matiek, ktoré väčšinou obetujú svoju kariéru a starajú sa o dieťa s postihnutím. Ak toto dieťa s postihnutím vyrastie, dospeje a chce sa „postaviť na nohy“ pomocou osobnej asistencie, matky sa cítia stratené, sklamané a odsunuté na vedľajšiu koľaj. Významnú úlohu v tom zohráva aj strata príjmu (príspevku na opatrovanie) a ich strach, že sa po rokoch neuplatnia na trhu práce.

Tieto situácie sú naozaj pre rodinných príslušníkov ťažké. Treba ich v tom úprimne chápať. Z druhej strany však, nedajte sa odradiť počiatočnými ťažkosťami s akceptovaním Vášho rozhodnutia. Čas ukáže, či bolo správne.

Je veľmi dôležité, aby užívatelia, ktorí „prechádzajú“ zo systému, keď sa o nich staral rodinný príslušník, do systému osobnej asistencie mali podporu u svojich blízkych rodinných príslušníkov. Aby rodinní príslušníci porozumeli, prečo sa záujemcovia o osobnú asistenciu rozhodli pre zmenu, čo ich k nej viedlo, prečo je pre nich dôležité samostatne sa rozhodovať o svojich potrebách. Nie je dobré, ak sa podcení a zanedbá príprava rodiny na príchod osobných asistentov. Ak rodina očividne neakceptuje asistentov a „zazerá“ na nich, asistenti sa cítia veľmi zle a majú tendenciu odísť.

Prínos osobnej asistencie však nie je iba v kvalite života užívateľov. Osobná asistencia sa pozitívne dotýka aj rodinných príslušníkov. Ak do systému pomoci vstúpia osobní asistenti, rodinní príslušníci, ktorí doteraz poskytovali pomoc, sú odbremenení od náročnej starostlivosti. Získajú priestor na svoju realizáciu, na prácu, oddych, koníčky a iné veci, na ktoré doteraz nebol čas, pretože boli „pripútaní“ k ťažko postihnutému o ktorého sa starali.

5.3.1 Prijatie osobných asistentov

Prijatie osobných asistentov do domácnosti nie je jednoduché ani pre užívateľov, ani pre rodinu. V každom prípade sa v byte nachádza pre nich cudzí človek.

Ak sa počas asistovania v domácnosti nachádzajú aj iní rodinní príslušníci, je potrebné citlivo vnímať, kde sú hranice súkromia ostatných členov domácnosti. Je potrebné, aby sa naďalej cítili ako „doma“ a nie ako na návšteve. Rodinní príslušníci by sa mali pravdivo vysloviť, čo pociťujú už ako rušenie svojho súkromia, aby užívatelia vedeli svojich asistentov poučiť a vystríhať ich pred situáciami, ktoré by mohli viesť ku konfliktom.

Každý nový osobný asistent by mal byť predstavený aj ostatným rodinným príslušníkom. Ideálna situácia je ak rodinní príslušníci privítajú asistentov s pocitom, že sú rukami, ktoré chýbali, keď ich rodinný príslušník potreboval pomoc a oni nemali čas alebo dostatok fyzických síl.

Niekoľkoročné skúsenosti s osobnou asistenciou v rodine, priniesli rôzne pohľady rodinných príslušníkov na osobnú asistenciu:

- niektorí pozerajú na osobného asistenta za niekoho, kto je v byte cudzí, zavádza a ruší intimitu rodinného spolunažívania
- niektorí sa krivo pozerajú na svojho člena rodiny, ktorý prijal osobnú asistenciu, a pociťujú to ako

niečo, čo si po toľkých rokoch starostlivosti a odriekania, jednoducho nezaslúžili a berú to ako prejavenie nevďaku

- niektorí sa s osobnou asistenciou „zmierili“ po dlhšom čase, keď zistili, že ich rôzne obavy zo vstupu cudzích ľudí do domáceho prostredia sa nenaplnili a ako formu pomoci ju začali akceptovať napriek istému domácemu „diskomfortu“
- niektorí sa tomu, že ich postihnutý člen rodiny má osobných asistentov úprimne a zo srdca tešia, pretože opäť si našli čas na „seba“, svoje záľuby, prácu, priestor na realizovanie svojich potrieb bez toho, aby mali výčitky svedomia, že ho zanedbávajú. Títo ľudia si dokážu sebakriticky priznať, že tu nebudú naveky a že je dobré a správne, aby mal každý svoj vlastný život, aj oni, aj ich postihnutý člen rodiny.

5.4 Komunikácia medzi osobnými asistentmi a užívateľmi

Ako komunikovať medzi sebou tak, aby sme si rozumeli? To je všeobecný problém medzi ľuďmi, nielen otázka pri vzťahoch medzi užívateľmi a osobnými asistentmi.

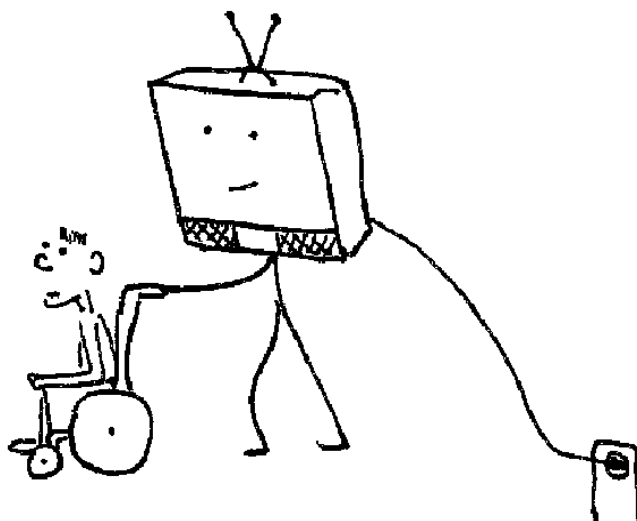
Osobná asistencia je forma pomoci, ktorej fungovanie je z veľkej miery závislé od KOMUNIKOVANIA, t. j. nielen od vymieňania si informácií, ale aj od spôsobu, akým informácie druhej strane poskytujeme a ako ich tá druhá strana prijíma a spracúva.

Medzi užívateľmi a asistentmi neustále prebieha komunikovanie, počas asistovania sú v stálom kontakte, kedy užívateľ je „vysielačom“ a osobní asistenti sú „prijímačom“. Obidve strany musia byť aktívne, ak nastane chyba v spojení, prichádza nedorozumenie.

Užívateľia – začiatčníci – ktorí dlhé roky prijímali pomoc od rodinných príslušníkov, spravidla jedného z rodičov, si zvykli na určitý systém pomoci a starostlivosť okolo nich sa zabezpečovala väčšinou bez zbytočných „rečí“ okolo. Každý vedel, čo a ako má urobiť. Stačilo sa iba pozrieť, a aj malý náznak rodičovi napovedal, čo sa deje.

Zmena spôsobu pomoci prináša aj zmenu v tom, ako si vypýtať a zorganizovať pomoc. Z pasívneho prijímateľa pomoci sa stáva aktívny organizátor! Užívateľ musí presne pomenovať čo potrebuje, ako sa má činnosť vykonať, musí sa naučiť zrozumiteľne vysvetliť akým spôsobom sa má manipulovať s jeho telom, pomôckami a pod. Nie je to jednoduché! Naopak! Je to veľmi náročné a mnohí užívateľia s tým majú vážne ťažkosti. Zrazu je toľko vecí, ktoré musia zorganizovať, pričom predtým sa to dialo bez toho, aby museli otvoriť ústa! Síce nie vždy podľa ich predstáv, ale nemuseli sa toľko angažovať.

Užívateľ je povinný osobným asistentom vysvetliť čo od nich požaduje. Čo najpresnejšie, ale zároveň aj najjednoduchšie. Asistenti sú povinní podľa pokynov užívateľa činnosti vykonať.

5.4.1 Asistenti majú asistovať

Osobní asistenti sa počas práce dostávajú často do situácií, keď tie isté činnosti, vykonávajú inak, ako sú na ne zvyknutí z domáceho prostredia. Je veľmi dôležité, aby si osobní asistenti uvedomili, že „know - how“ dobrého asistenta je v tom, že asistuje presne podľa pokynov svojho užívateľa a na svet sa „pozerá“ jeho očami. V asistencii nie je pre asistentov veľa priestoru na improvizovanie a presadzovanie si svojich názorov a spôsobov vykonávania činností.

Dlhoročná užívateľka osobnej asistencie tvrdí: „Radšej si vyberiem asistentku, ktorá vôbec nevie variť, ako takú, ktorá je dobrou kuchárkou. Zabehnuté kuchárky sa ťažko v kuchyni odosobnia od svojich zvykov a ťažko sa mi presadzujú moje vlastné postupy pri varení, pretože ony majú tendencie variť si podľa svojich zaužívaných zvykov a „vylepšovať“ moje. Asistentky, ktoré nemajú skúsenosti s varením postupujú presne podľa mojich pokynov a varenie nie je pre nás „bojom“.

Ohľaduplný a skúsený asistent sa radšej opýta, ako by mal niečo urobiť „podľa seba“. Ohľaduplný užívateľ si uvedomuje, že ak nedáva asistentom kvalitné a presné informácie, nemôže čakať, že bude s ich asistenciou spokojný.

Sú však aj vzťahy medzi užívateľmi a asistentmi, keď jednoducho „spojenie“ nevznikne. Užívateľ „vysiela“, osobný asistent síce „prijíma“, ale iskra nepreskočí. Takéto situácie netreba brať priveľmi tragicky, ale treba ich riešiť s rozumom a rozvahou. Ak po istej dobe užívateľa zistia, že si s osobnými asistentmi nerozumejú, nie sú s nimi spokojní, treba úprimne problém otvoriť a vzťah ukončiť.

To isté platí aj keď osobní asistenti zistia, že takáto práca je nad ich sily, že si ju predstavovali inak, že sa v nej necítia dobre, že si nerozumejú s užívateľom, jednoducho treba priznať čo sa deje a rozumne sa s užívateľom dohodnúť na ukončení vzťahu. V žiadnom prípade netreba klamať, vymýšľať si iné, „prijateľnejšie“ dôvody. Užívateľia sú predsa svojprávne osoby, ktoré musia zvládať aj takéto situácie. Ak niečo nie je v poriadku, vo vzťahu to cítiť aj tak.

5.4.2 Kompenzačné pomôcky a osobní asistenti

Napriek tomu, že vykonávanie osobnej asistencie nevyžaduje špeciálne vzdelanie alebo osobitné školenia, sú činnosti, ktoré vyžadujú dôkladnejšie zaučenie a vysvetlenie. Medzi také patria napríklad činnosti, pri ktorých sa používajú kompenzačné pomôcky: vozíky, zdviháky, upravené osobné vozidlo, polohovacia posteľ, šikmá schodisková plošina a pod.

Manipulácia s vozíkom je činnosť s ktorou väčšinou osobní asistenti nemajú žiadne skúsenosti a je nutné v záujme užívateľa, aby sa im dôkladne vysvetlilo, ako treba s vozíkom narábať. Napríklad ako zvládať nerovnosti v teréne (obrubníky, kopce), akým spôsobom sa vozík skladá (pri nakladaní a vykladaní z auta), ako sa používajú jeho jednotlivé súčiastky a pod. Osvedčilo sa, ak osobní asistenti, ktorí sa zaučajú, strávia prvé hodiny asistencie s asistentmi, ktorí sú už „zabehnutí“ a tí im názorne poukazujú všetko to, čo užívateľ bude potrebovať, aj manipuláciu s rôznymi kompenzačnými pomôckami, ktoré sa pri asistencii budú používať.

Používanie kompenzačných pomôcok uľahčuje fyzickú pomoc, preto je dôležité, aby si užívateľia osobnej asistencie pomôcky, ktoré im môžu pomôcť prekonať dôsledky postihnutia, zaobstarali. Užívateľia, ktorí používajú pomôcky majú lepšiu pozíciu pri hľadaní osobných asistentov. Okruh osôb, ktorí im môžu vykonávať osobnú asistenciu je väčší, nemusia totiž hľadať iba „silákov“.

Skúsenosti v Agentúre osobnej asistencie to potvrdzujú. Ak užívatelia osobnej asistencie potrebujú časté dvíhanie z lôžka na vozík, do vane a pod. a nemajú vhodnú pomôcku, je veľmi ťažké nájsť asistentov, ktorí tieto presuny fyzicky zvládajú. Okruh možných asistentov sa zúži iba na fyzicky zdatných mužov. Prakticky sa vylúčia ženy. Pričom pri hygienických úkonoch ženy užívateľky výrazne preferujú ženy asistentky.

Ak majú užívatelia zabezpečené pomôcky, a tieto pomôcky aktívne používajú, môžu aj pri fyzicky náročných činnostiach asistovať ženy, ktoré by inak dvíhanie a presuny nezvládali.

5.5 Riešenie konfliktov

Pod výrazom „konflikt“ nerozumieme iba prudké a hlasné výmeny názorov medzi užívateľmi a osobnými asistentmi, búchanie dverami, alebo rôznymi predmetmi.

Pod konfliktom môžeme rozumieť aj rôzne menšie „nezrovnalosti“, isté skryté náznaky, prípadne malé, pravidelne sa opakujúce situácie vyvolávajúce napätia, ku ktorým má užívateľ výhrady, ale spočiatku ich radšej prehliada a neupozorňuje na ne.

Správanie a reakcie osobných asistentov si musia užívatelia všimnúť predovšetkým na začiatku, aby tak zistili, či sa asistenti vo svojej pozícii osvedčia, prípadne, aby mohli vzájomný vzťah zdokonaľovať, aby včas upozornili na situácie, ktoré nie sú v poriadku a pod.

Každý z užívateľov osobnej asistencie je „citlivý“ na iné situácie, preto sa nedá urobiť presný výpočet toho, čo vyvoláva konflikty a nedorozumenia. Iba na základe skúseností dlhoročných užívateľov osobnej asistencie sa môžeme dopracovať k niektorým všeobecne platným „pravdám“, ktoré narúšajú dobré vzťahy medzi užívateľmi a osobnými asistentmi.

- Neskoré príchody osobných asistentov
- Neželané angažovanie sa asistentov pri úradných, osobných a iných záležitostiach ku ktorému nie sú vyzvaní od užívateľa - napr. bežne sa stáva, že úradníci sa pri komunikácii obracajú na asistentov, namiesto na užívateľov, ktorých sa veci týkajú. Osobní asistenti majú v takejto situácii upozorniť na to, že ich sa problém netýka a treba komunikovať s užívateľom. V žiadnom prípade nesmú hovoriť za neho, výnimkou je situácia, kedy je komunikovanie asistenciou, napr. užívateľ nezrozumiteľne rozpráva a potrebuje pomoc pri dorozumievaní a pod.
- Presadzovanie si svojich názorov a spôsobov vykonávania činností
- Nerešpektovanie požiadaviek užívateľov
- Lajdácke alebo nepozorné asistovanie, ktoré môže viesť aj k úrazu (napr. rýchla jazda s vozíkom, nepozorné zaobchádzanie s pomôckou, rýchla a riskantná jazda autom a pod.)

Vznik konfliktnej situácie nemusí viesť k ukončeniu vzťahu. Záleží od toho, ako si dokážu obidve strany objasniť a vysvetliť svojej postoje. Dôležité je, aby sa problém, ktorý konfliktnú situáciu alebo nedorozumenie vyvolal, začal riešiť.

Veľa užívateľov osobnej asistencie „zametá“ problémy s osobnými asistentmi „pod koberec“. O svojich ťažkostiach s asistentmi sa pošťávajú všetkým naokolo, iba osobným asistentom to nepovedia. Namiesto toho sa „ofučia“, zmenia svoje správanie, ale asistentom nepovedia priamo, čo im vadí. Takto infantilne sa správajú aj dospelí užívatelia osobnej asistencie, nielen mladšie ročníky.

Aj pracovníci Agentúry osobnej asistencie si často vypočujú rôzne sťažnosti na osobných asistentov, napr. ako nedbalo asistentky upratujú, že chodia neskoro a pod. Ak sa ich však spýtajú, či asistentom povedali, že im to prekáža, odpoveď vo veľa prípadoch znie: nie.

Prečo to tak je? Užívatelia nie sú pripravení na zvládanie konfliktných situácií, na riešenie nepríjemných situácií, na to, aby asistentom otvorene povedali, čo im je nepríjemné a čo si vyslovene neželajú. Mnohí z užívateľov sa boja, že ak začnú asistentov kritizovať, stratia ich.

V rámci poradenskej činnosti sa pracovníci Agentúry osobnej asistencie snažia zistiť príčiny vzniku konfliktných situácií medzi užívateľmi a osobnými asistentmi, pokiaľ sú o to požiadaní jednou, alebo aj druhou stranou.

5.5.1 Riešenie problémov pomocou mediácie

Novinkou medzi službami, ktoré Agentúra osobnej asistencie pri Organizácii muskulárnych dystrofiíkov v SR ponúka, je riešenie konfliktných situácií pomocou mediácie, t. j. sprostredkovateľa. Na požiadanie môže vstúpiť do sporu ako nezaujatá a nezávislá strana, s cieľom urovnať ho a odstrániť príčiny nedorozumenia.

6. POVINNOSTI UŽÍVATEĽA A OSOBNÉHO ASISTENTA

6.1 Zmluvné povinnosti

Vzťah medzi užívateľom osobnej asistencie a asistentom je založený na základe **zmluvy o výkone osobnej asistencie**. Samostatnú zmluvu uzatvára užívateľ s každým svojim asistentom, pričom ju vyhotoví v 3 exemplároch - origináloch. Jeden ostáva užívateľovi, druhý asistentovi a tretí exemplár posielajú užívateľ na svoj miestne príslušný Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny.

Zmluvu o výkone asistencie môžete uzavrieť na dobu neurčitú alebo určitú. Pri asistentoch, kde je perspektíva, že vám budú pomáhať dlhšiu dobu alebo o nich máte pozitívne referencie, sú už osvedčení odporúčame zmluvu uzatvárať **na dobu neurčitú**.

Na dobu určitú uzatvárajte vtedy, keď dopredu viete, že asistent vám bude môcť pomáhať len presne určenú dobu a potom už nie, napríklad len počas letných prázdnin alebo nejakú časť roka, kým nenastúpi do školy. Na dobu určitú môžete uzavrieť aj s asistentom, ktorého si chcete najprv overiť a skúsiť, či bude vaša spolupráca fungovať.

Zmluva o výkone osobnej asistencie sa uzatvára podľa ustanovenia § 51 Občianskeho zákonníka. Ide teda o druh inominátnej zmluvy. Nejde o pracovnú zmluvu, ktorá sa uzatvára podľa Zákonníka práce. **Vzťah medzi užívateľom a asistentom nie je pracovno – právny. Výkon osobnej asistencie nie je pracovným pomerom.**

Čo to znamená v praxi?

Z príjmu z osobnej asistencie si asistent sám a automaticky neplatí odvody do Sociálnej poisťovne (nemocenské, starobné a invalidné poistenie, garančný fond) a zdravotnej poisťovne. Odpracované roky sa mu nerátajú do dôchodku, nevypláca sa mu práceneschopnosť v prípade choroby, nemá nárok na dovolenku.

Podľa právnej úpravy účinnej od 1.1. 2009 môže osobný asistent vykonávať osobnú asistenciu na základe **zmluvy uzatvorenej medzi človek s postihnutím – užívateľom a agentúrou osobnej asistencie**.

6.1.1 Povinnosti užívateľa osobnej asistencie

Základnou povinnosťou užívateľa vo vzťahu k svojim osobným asistentom je poskytnúť **INFORMÁCIE**.

Užívateľ by mal osobného asistenta informovať o tom, **pri ktorých všetkých úkonoch a v akom rozsahu potrebuje pomoc**. Ak vyžadujete veľa asistencie a potrebujete od neho pomoc aj pri hygiene, nezatajujte to, nezmenšujte prácu okolo vás. Záujemca o prácu asistenta potrebuje pravdivé informácie, aby sa mohol slobodne rozhodnúť, či prácu príjme alebo nie. Ak mu ich neposkytnete, dozvie sa to neskôr, a ak to nechce robiť, odíde. Nemôžete ho tlačiť ani nútiť, aby robil niečo, čo nechce. Vy ste minuli energiu úplne nadarmo a stojíte znova na začiatku s hľadaním asistenta.

Ak má užívateľ **špecifické zdravotné problémy**, ktoré sa môžu vyskytnúť, mal by asistenta dopredu poučiť ako sa má zachovať a ako vám má pomôcť, napr.: pri epileptickom šoku, spastických kŕčoch a iné.

Oboznámte asistentov o **spôsoch pomoci, ktoré už máte osvedčené**. Ide hlavne o pomoc pri presune z lôžka na vozík, pri prekladaní na WC, pri nastupovaní do auta, pri obliekaní, pri zdvíhaní do stola apod. Je vhodné, keď asistent pred tým, než je s vami v domácnosti prvý krát sám, si vyskúša tie presuny pod dohľadom inej už skúsenej osoby. Zároveň si môže zvážiť, či takúto prácu a pomoc zvládne. Overený spôsob je, keď mu to názorne predvedie iná osoba. Tou môže byť už zaučený iný osobný asistent alebo rodinný príslušník, ktorý má ten správny „gríť“.

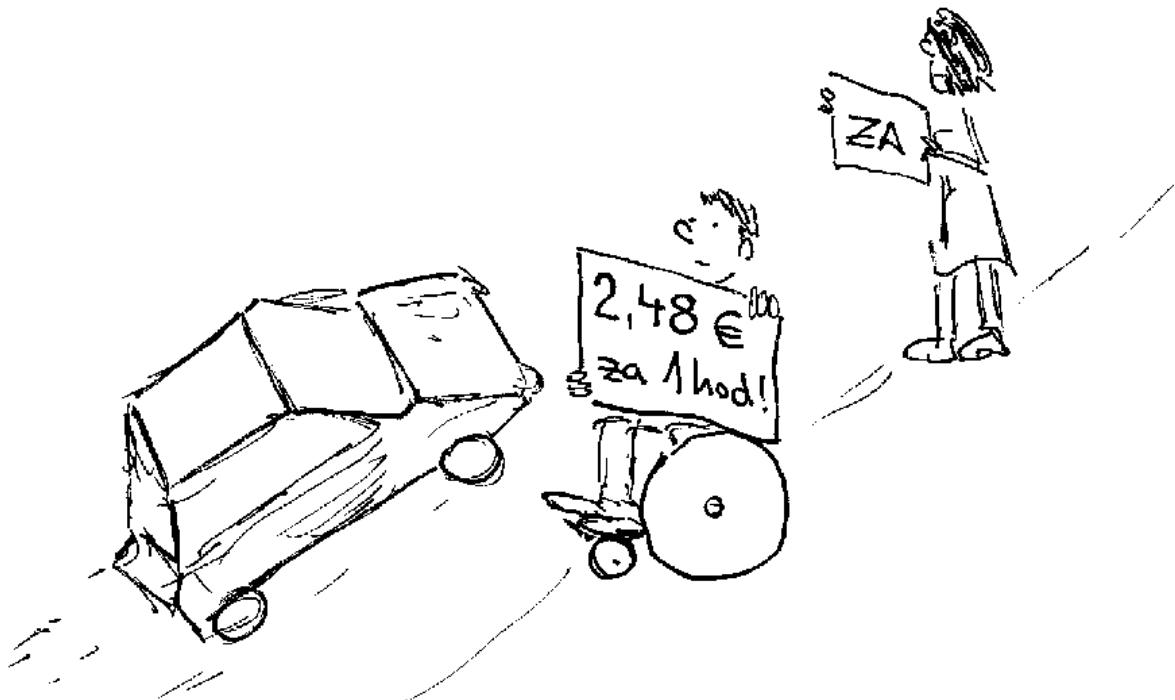
Zaučte ich aj do narábania a práce **s vašimi kompenzačnými pomôckami** ako sú vozík mechanický a elektrický, zdvihák, otočné sedadlo v aute a pod.

Dajte záujemcom o prácu asidenta čo najviac informácií o vašom spôsobe života, o chode domácnosti, o vašich požiadavkách a zvykoch, na ktorých dodržiavanie trváte. To znamená informujte ho, ak kladiete osobitný dôraz na dodržiavanie hygieny alebo chcete, aby odkladal veci na miesto presne podľa vašich pokynov.

Druhou základnou povinnosťou užívateľa voči svojim asistentom je vyplácanie ODMENY v mesačných intervaloch. Užívateľ vypláca odmenu **mesačne dozadu**, to znamená, že v druhej polovici januára vypláca odpracované hodiny za december.

Výška odmeny sa asistentovi určuje za 1 odpracovanú hodinu.

Je pevne stanovená v zákone a **predstavuje 1,39 % zo sumy životného minima** stanoveného na jednu plnoletú osobu. K 1.1. 2009 je výška životného minima 178,92 € / 5.390,- Sk a odmena asistentovi tvorí 2,49 € / 75,- Sk.

Odmena sa môže vyplácať **osobne alebo prevodom na účet**, je to na dohode užívateľa s každým asistentom. Vecou dohody je aj výplatný termín. Peňažný príspevok na osobnú asistenciu poukazuje úrad práce, rodiny a sociálnych vecí užívateľovi tiež mesačne pozadu, v praxi väčšinou okolo 20. dňa

v mesiaci. Veľa užívateľov môže asistentov vyplatiť, až keď dostane sám na účet peniaze z úradu. Jednoducho nemá finančné prostriedky dopredu, aby si ich mohol späťne refundovať.

6.1.2 Povinnosti osobného asistenta

Úplne základnou povinnosťou osobných asistentov je povinnosť **REŠPEKTOVAŤ VAŠE SÚKROMIE** a súkromie vašej rodiny. Všetky záležitosti súvisiace s vami, zdravotným stavom, vašou rodinou či domácnosťou, sú predmetom mlčanlivosti a nemali by ich zverejňovať.

Asistent je povinný vykonávať činnosti osobnej asistencie **PODĽA POKYNOV UŽÍVATEĽA** osobnej asistencie. Teda asistent by sa mal pri výkone každej činnosti či práce držať inštrukcií a pokynov užívateľa, a to aj napriek tomu, že on sám je napríklad zvyknutý postupovať inak. To znamená, keď upratuje, používa taký čistiaci prostriedok, aký chce užívateľ, napriek tomu, že on doma používa iný. Keď asistent varí, platí táto zásada dvojnásobne. Ak užívateľ nepoužíva masť pri varení alebo do polievky nedáva záprašku, asistent má variť podľa týchto inštrukcií, napriek faktu, že doma by polievku bez záprašky nikdy nevaril.

Osobný asistent je povinný platiť z odmeny za výkon osobnej asistencie **DANŤ Z PRÍJMU** podľa § 6 ods. 2 písm. b/ zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov. O tom viac nižšie.

6.2 Administratívna agenda

Administratívna agenda súvisí so zapisovaním odpracovaných hodín asistentov a vypisovaním výkazov, na základe ktorých je peňažný príspevok vyplácaný.

Odporúčame, aby si užívateľ **priebežne** počas mesiaca zapisoval presne odpracované hodiny od – do, ak nejde o opakujúce sa činnosti, aj krátku poznámku, čo ste robili. Zapisovať to užívateľ môže do kalendára alebo si viesť samostatný zošit, pričom najprehľadnejší systém je, keď si vedie hodiny pre každého asistenta zvlášť.

Na základe týchto poznámok užívateľ mesačne vypisuje **výkaz o odpracovaných hodinách**, ktorý podpíše on aj osobný asistent. Tento výkaz posiela do 5. dňa nasledujúceho mesiaca na úrad práce. To znamená do 5. januára musí poslať vypracovaný výkaz za december. Pričom samostatný výkaz posiela za každého asistenta.

Veľmi odľahčí, ak si tieto výkazy budete viesť v počítači, kde si súčasne archivujete staré vyplnené výkazy. V prípade, že výkazy vypisujete ručne, je dobré si robiť kópie poslaných výkazov a tie si evidovať – znova pre každého asistenta zvlášť.

Ak nemáte prístup ku kopírovaniu, zapisujte si do osobitnej kolónky koľko hodín u vás každý mesiac počas roka odpracovali jednotliví asistenti. Tieto informácie budete potrebovať začiatkom budúceho roka napr. keď si bude asistent podávať *daňové priznanie*- Môže dôjsť aj k iným problémom v komunikácii s úradom práce, je dobré, ak máte *prehľad*. Takisto je to dôležité, aby ste si vedeli priebežne kontrolovať, či *neprečerpáte celkový počet hodín priznaných na rok*.

Od 1. 1. 2009 má užívateľ povinnosť predkladať na príslušný ÚPSVaR aj **potvrdenie o vyplatených odmenách osobnému asistentovi**. Toto potvrdenie predkladá mesačne, tiež do 5. dňa nasledujúceho mesiaca. Znova, aj pri vyplácaných odmenách je viac ako vhodné, si vyplatené sumy za každý mesiac

a každému asistentovi zapisovať. Aby ste vedeli zrátať, koľko ste za celý rok spolu vyplatili asistentovi, koľko u vás odpracoval, keď bude podávať daňové priznanie.

Vzor výkazu odpracovaných hodín aj potvrdenia o vyplatených odmenách osobnému asistentovi tvorí **prílohu zákona**. Od 1.1. 2009 je teda jednotný pre všetky ÚPSVaR aj užívateľov.

Vzor zmluvy o osobnej asistencii, výkazu, potvrdenia a ďalšie tlačivá v súvislosti s výkonom osobnej asistencie nájdete v prílohe tejto brožúrky.

6.3 Daňové povinnosti

6.3.1 Daňová povinnosť

Osobná asistencia je podľa § 6 ods. 2 písm. b) zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov príjmom z činností, ktoré nie sú živnosťou ani podnikaním. To znamená, že príjmy, ktoré osobný asistent dosiahne pri výkone osobnej asistencie musí priznať k zdaneniu prostredníctvom daňového priznania a **príjem z osobnej asistencie podlieha dani**.

Platí sa rovná daň vo výške 19 % z príjmu.

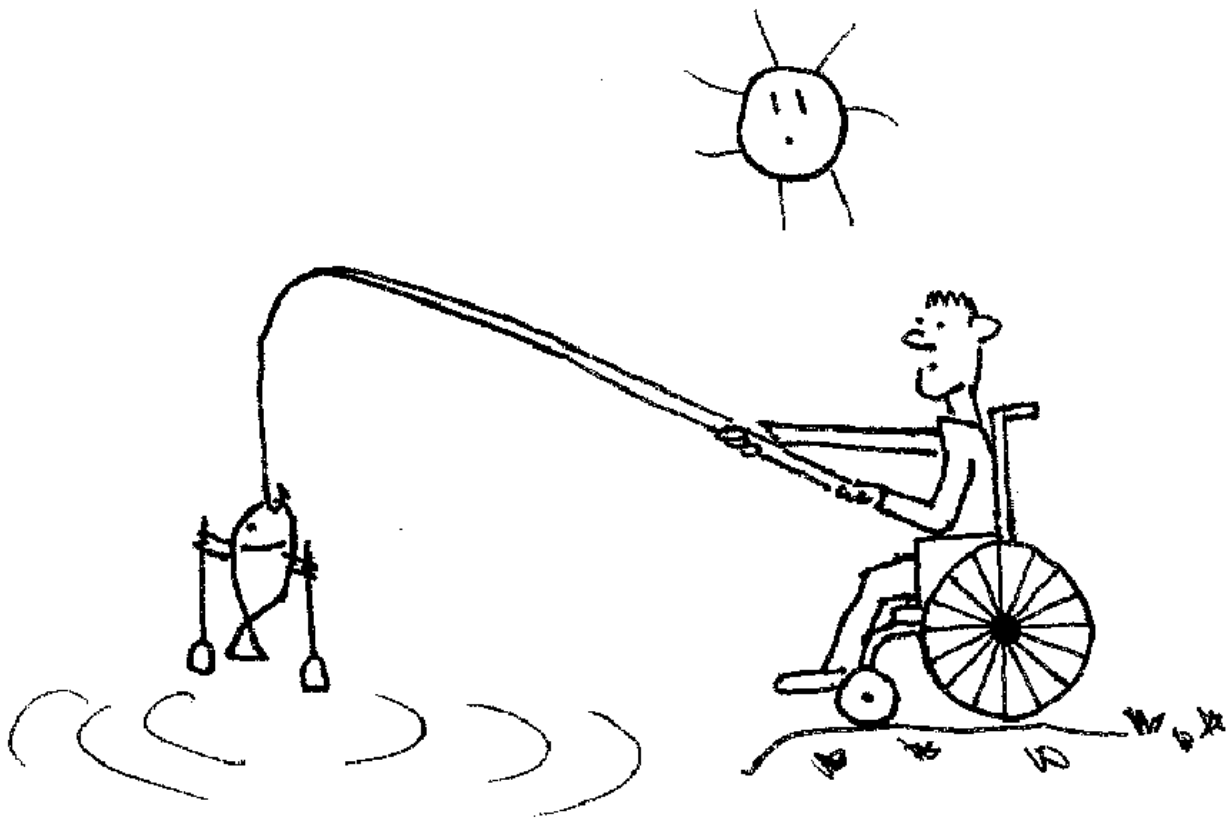
Každý daňovník - fyzická osoba si môže základ dane znížiť **podľa § 11 o nezdaniteľnú časť**, ktorá zodpovedá sume 19,2 násobku životného minima platného k 1. 1. príslušného zdaňovacieho obdobia (napr. za rok 2008 podľa životného minima platného k 1.1. 2008). Výpočet výšky nezdaniteľnej časti sa bude v priebehu roka 2009 meniť.

Osobný asistent si môže uplatniť aj **daňové výdavky vo výške 40%**. Podľa § 6 ods. 10 patrí príjem z osobnej asistencie do tých druhov príjmov, ktoré si môžu uplatniť daňový výdavok 40%. Daňovník, ktorý si uplatní tento paušálny výdavok, ho nemusí preukazovať. Daňovník si dosiahnutý príjem z osobnej asistencie jednoducho zníži o 40%. V prípade, že si asistent platil aj povinné poistenia (napr. zdravotné poistenie), môže si príjem znížiť aj o súhrn zaplateného poistného.

Daňové priznanie sa podáva do 31. marca nasledujúceho roku. Do 31. marca 2009 je možné podať daňové priznanie za rok 2008.

Pre potreby podania daňového priznania osobným asistentom odporúčame užívateľom, aby asistentovi vystavili raz ročne do 31. marca **potvrdenie pre potreby daňového priznania**, v ktorom uvedú akú celkovú sumu za odpracované hodiny vyplatili asistentovi v priebehu predchádzajúceho roka, teda roka, za ktoré sa podáva daňové priznanie. Toto potvrdenie asistent odovzdá ako prílohu svojho podávaného daňového priznania.

Toto sú len základné informácie o daňovej povinnosti osobných asistentov. Presné informácie a pravidlá ako postupovať podľa aktuálnej právnej úpravy získate v Agentúre osobnej asistencie.

6.3.2 Registračná povinnosť osobných asistentov

Ustanovenie § 31 ods. 1 zákona č. 511/1992 Z.z. o správe daní a poplatkov hovorí o registračnej povinnosti daňových subjektov: „Právnická alebo fyzická osoba, ktorá začne vykonávať inú zárobkovú činnosť na území SR, je povinná zaregistrovať sa do 30 dní u miestne príslušného správcu dane. Lehota začína plynúť nasledujúci deň, keď začne vykonávať inú zárobkovú činnosť.“

Osobný asistent je teda povinný zaregistrovať sa na daňovom úrade podľa svojho miesta trvalého bydliska **do 30 dní od podpisu zmluvy o výkone osobnej asistencie**. Registrácia nie je podmienená výškou príjmov, ktorú asistenti za svoju činnosť dosiahnu. Fyzická osoba, ktorá vykonáva činnosť osobného asistenta, je povinná sa registrovať bez ohľadu na to, či uvedenú činnosť vykonáva popri zamestnaní.

Registrácia sa predkladá **na predpísanom tlačive** Daňového riaditeľstva SR (dá sa stiahnuť na www.drsr.sk v časti Daňové tlačivá – Prihláška k registrácii fyzickej osoby) spolu s kópiou zmluvy o výkone osobnej asistencie. Registráciu je možné absolvovať aj písomnou formou – tlačivo a kópiu zmluvy pošlete poštou.

Daňový úrad prideli zaregistrovanému asistentovi **daňové identifikačné číslo a o vykonanej registrácii vydá osvedčenie**. Toto číslo je asistent povinný uvádzať pri kontakte s daňovým úradom.

Čo robiť, ak som si povinnosť nespľnil? Je tu **hrozba sankcie**, lebo daňový úrad môže vyrúbiť pokutu za nespĺnenie zákonnej povinnosti, v praxi sme sa stretli s pokutou vo výške 2.000 Sk.

V prípade, že daňový úrad nespĺnenie pokuty zistil a pokutu už vyrúbil, odporúčame prejsť do písomnej komunikácie s daňovým úradom a za každých okolností, aj keď vám úradníci ústne povedia, že to nie je možné, podať **žiadosť o odpustenie pokuty**. Ako dôvody uviesť, že nejde o klasickú zárobkovú činnosť ani podnikateľskú činnosť, že opomenutiu tejto registrácie došlo napr. z dôvodu choroby a iných starostí, nebolo cieľom nepriznať príjmy. Apelovať hlavne na to, že výkon osobnej asistencie je vlastne verejno – prospešná služba.

6.4 Odvodové povinnosti

Musí osobný asistent platiť odvody z príjmov osobnej asistencie? To je základná otázka, ktorú si kladie každý záujemca o túto prácu.

Podľa právnej úpravy platnej k 1.1. 2009 **nie je osobný asistent povinný platiť odvody** do zdravotnej alebo Sociálnej poisťovne. Odvody poistného do zdravotnej poisťovne platí za asistenta štát. Platia tu však niektoré podmienky.

Keďže fyzická osoba, ktorá vykonáva činnosť asistenta na základe zmluvy o výkone osobnej asistencie, nemá postavenie zamestnanca ani samostatne zárobkovo činnej osoby, nie je povinný z takto plynúceho príjmu platiť poistné na jednotlivé druhy sociálneho poistenia. V niektorých prípadoch však platí dôchodkové poistné za asistenta štát.

6.4.1 Osobná asistencia a platenie zdravotného poistenia štátom

Podľa právnej úpravy platnej k 1.1. 2009 je štát je platiteľom zdravotného poistného podľa ustanovenia § 11 ods. 8 písm. m) zákona č. 580/2004 Z. z o zdravotnom poistení. aj za fyzickú osobu, ktorá vykonáva osobnú asistenciu občanovi s ťažkým zdravotným postihnutím.

Štát je platiteľom poistného za osobného asistenta:

1. **keď má fyzická osoba príjem len z osobnej asistencie; nesleduje sa výška príjmu z osobnej asistencie**
(nie je zamestnancom ani SZČO – vtedy si platí sám; nie je študent do 26 rokov /= nezaopatrené dieťa/ ani dôchodca – štát je za nich potom platiteľom z tohto titulu)
2. **ide o študenta nad 26 rokov, ktorý študuje druhú vysokú školu = už získal akademický titul alebo prekročil štandardnú dĺžku štúdia alebo študuje externú formu**
(u študenta nad 26 rokov sa sleduje či ide o prvú vysokú školu, forma štúdia – denná/externá alebo štandardná dĺžka študijného programu; teda povedané naopak štát platí za študenta nad 26 r z titulu, že je študent LEN, ak je to jeho prvá VŠ dennou formou a v štandardnej dĺžke štúdia)

Pokiaľ však je niekto **zamestnaný** (v pracovnom pomere na pracovnú zmluvu) a pritom vykonáva osobného asistenta, tak v tomto prípade z titulu osobnej asistencie štát za neho poistné neplatí, teda **nie je poistencom štátu**. To isté platí aj v prípade **SZČO**, ktorá vykonáva osobnú asistenciu.

Platí základná zásada: pri ZP nemôže vzniknúť **DVOJITÝ POISTNÝ VZŤAH!** Fyzická osoba nemôže byť platiteľom sama za seba a súčasne za ňu platiteľom štát.

Študent alebo dôchodca, ktorý má príjmy z dohôd a zároveň vykonáva osobnú asistenciu je **nad'alej poistencom štátu**, pretože v zmysle § 13 odsek 20 príjmy z dohôd u osôb uvedených v § 11 odsek 8 písmena a/ až m/, o/ až r/ a príjmy z výkonu činnosti osobného asistenta patria medzi vyňaté príjmy.

6.4.2 Ročné zúčtovanie verejného zdravotného poistenia

Príjmy z výkonu osobného asistenta sa na účely zdravotného poistenia považujú za vyňaté príjmy, čo znamená, že sa z nich neplatia tak preddavky na poistné, ani sa nezahrňujú do ročného zúčtovania

poistného na verejné zdravotné poistenie (ďalej len RZ) a to bez ohľadu na to, v akej kategórii platiteľov poistného sa daná osoba nachádzala.

Inak - príjmy z osobnej asistencie u všetkých poistencov (a ich kombinácií) patria medzi vyňaté príjmy, čo znamená, že z príjmov dosiahnutých z osobnej asistencie neplatí poistné na verejné zdravotné poistenie žiadny poistenec.

Je teda jedno, či osobnú asistenciu vykonáva osoba, ktorá je pritom v zamestnaneckom pomere, samostatne zárobkovo činnou osobou, poistencom štátu alebo samoplatiteľom.

Jednoducho povedané, príjmy z osobnej asistencie nie sú pre zdravotné poistenie zaujímavé.

Tu je povedané v podstate všetko.

Informácie ohľadne ročného zúčtovania zdravotného poistenia za rok 2008 by mali byť dostupné koncom marca – apríla 2009 aj na stránke www.vszp.sk, prípadne na stránke Ministerstva zdravotníctva SR. To platí aj pre ďalšie budúce roky.

6.4.3 Kombinácie zamestnania alebo postavenia pri zdravotnom poistení v praxi

A. Zamestnanec - osobný asistent

(teda ma pracovný pomer podľa Zákonníka práce a mimo neho vykonáva ešte aj osobnú asistenciu):

Preddavky za tohto zamestnanca platí jeho zamestnávateľ a príjmy z osobnej asistencie (ako je vyššie uvedené) sú pre zdravotné poistenie irelevantné. RZ (ročné zúčtovanie) bude tento zamestnanec robiť iba vtedy, ak mal kolísavé príjmy zo zamestnania.

B. Brigádujúci študent - os. asistent

(študuje, privyrába si na brigádach na základe Dohody o brigádnickej činnosti a popri tom ešte robí ako asistent):

Tak príjmy z brigádnickej činnosti, ako aj príjmy z osobnej asistencie patria medzi vyňaté príjmy, a preto sa nebudú zahrňovať do RZ. Tento študent nebude za predchádzajúci rok RZ vykonávať a podávať.

C. Študent - osobný asistent

(je študentom VŠ a popri štúdiu robí ako asistent):

Príjmy z osobnej asistencie sú aj v tomto prípade (ako je už vyššie uvedené) pre zdravotné poistenie irelevantné.

D. Interný/ externý doktorand - osobný asistent :

Takisto – príjmy z osobnej asistencie boli zahrnuté aj u doktorandov medzi vyňaté príjmy.

E. Dôchodca - osobný asistent

(je poberateľom starobného, invalidného alebo iného dôchodku a vykonáva asistenciu):

Rovnako ako u študentov aj u dôchodcov sú príjmy z osobnej asistencie zahrnuté medzi vyňaté príjmy.

F. Dobrovoľne nezamestnaný, ktorý pracuje nepravidelne na Dohody mimopracovného pomeru - osobný asistent

(pracuje na Dohodu o vykonaní práce či o pracovnej činnosti a popri tom pomáha ako asistent):

Dobrovoľne nezamestnaná osoba (samoplatiteľ), ak mal za predchádzajúci rok príjmy z dohôd, ich výšku si musí „ustrážiť“. Osoby dobrovoľne nezamestnané, teda samoplatitelia sa budú riadiť podľa výšky úhrnu minimálnych základov samoplatiteľa pracujúceho na dohodu, teda mohli za rok 2008 spolu na dohodách zarobiť do 64 332,- (pokiaľ bol samoplatiteľom celý rok 2008). Táto suma je vyrátaná: $64\,332,- \text{ Sk} = 5361,- \text{ Sk} \times 12 \text{ mesiacov}$, kde $5361,- \text{ Sk}$ = vymeriavací základ samoplatiteľa = súčin koeficientu (0,6618) a minimálneho základu (8 100,- Sk).

Príjmy z osobnej asistencie sú však aj u samoplatiteľov zahrnuté medzi vyňaté príjmy, takže o tieto sa nemusí ani samoplatiteľ starať.

6.4.4 Kedy platí dôchodkové poistenie štát?

Novela, ktorou sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení priniesla s účinnosťou od 1.1. 2009 jednu podstatnú zmenu.

Osobným asistentom môže za určitých podmienok platiť dôchodkové poistenie štát:

Zmena v § 15 ods. 1 písm. e) a § 22 umožňuje, aby sa tí osobní asistenti, ktorí **mesačne odpracujú minimálne 140 hodín**, stali poistencami štátu na účely dôchodkového poistenia.

Povinné dôchodkové poistenie fyzickej osoby vykonávajúcej osobnú asistenciu **vznikne**, ak

- podala prihlášku na dôchodkové poistenie z dôvodu výkonu osobnej asistencie,
- nie je povinne dôchodkovo poistená z iných dôvodov,
- nebol jej priznaný starobný, predčasný starobný dôchodok alebo invalidný dôchodok a
- v čase výkonu osobnej asistencie má trvalý pobyt na území Slovenskej republiky.

V praxi, aby štát za asistenta poistné platil, treba na miestne príslušnú pobočku Sociálnej poisťovne **predložiť**:

1. **prihlášku na dôchodkové poistenie**
2. **zmluvu o výkone osobnej asistencie**, kde je uvedený potrebný rozsah hodín (buď u jedného užívateľa 140 hodín alebo u viacerých užívateľov „poskladať“ 140 hodín)
3. **čestné vyhlásenie**, že asistent nie je poberateľom starobného ani invalidného dôchodku.

Štát bude za asistentov odvádzať **odvody na starobné poistenie a invalidné poistenie**, maximálne však počas 12 - tich rokov.

Štát však **neplatí** za asistenta poistné pre prípad práceneschopnosti ani poistné do garančného fondu v prípade nezamestnanosti.

Osobný asistent **môže byť poistencom štátu a súčasne pracovať aj na dohody** (dohoda o vykonaní práce, o pracovnej činnosti alebo brigádnickej činnosti). Príjem z týchto dohôd nie je ohraničený. Aby bol asistent poistencom štátu, nemôže byť zamestnaný – nemôže mať pracovný pomer.

7. PRÁVNÁ ÚPRAVA OSOBNÉJ ASISTENCIE

Do 31. 12. 2008 bola osobná asistencia upravená v ustanovení § 58 zákona č. 195/1998 Z. z. o sociálnej pomoci. Od 1.1. 2009 upravuje osobnú asistenciu ustanovenie § 20, 21, 22, 23 zákona č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia.

Daňová a registračná povinnosť spolu s odvodmi je v súvislosti s osobnou asistenciou riešená v týchto právnych predpisoch:

- v ustanovení § 6 ods. 2 písm. b) zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov
- v § 31 ods. 1 zákona č. 511/1992 Z. z. o správe daní a poplatkov
- v § 15 a 22 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení
- v ustanovení § 11 ods. 8 písm. m) zákona č. 580/2004 Z. z. o zdravotnom poistení.

Nájdete ich na internetovej stránke www.zbierka.sk

7.1 Vyňatá časť zákona o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia o osobnej asistencii

TRETIA ČASŤ PEŇAŽNÉ PRÍSPEVKY NA KOMPENZÁCIU

DRUHÁ HLAVA

§ 20 Osobná asistencia

(1) Osobná asistencia je pomoc fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím pri činnostiach uvedených v prílohe č. 4. Osobnú asistenciu vykonáva osobný asistent.

(2) Účelom osobnej asistencie je aktivizácia, podpora sociálneho začlenenia fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím a podpora jej nezávislosti a možnosti rozhodovať sa a ovplyvňovať plnenie rodinných rolí, vykonávanie pracovných aktivít, vzdelávacích aktivít a voľno - časových aktivít.

§ 21 Posudzovanie rozsahu osobnej asistencie

(1) Rozsah osobnej asistencie sa určuje podľa činností uvedených v prílohe č. 4, ktoré si nemôže fyzická osoba s ťažkým zdravotným postihnutím vykonávať sama, a počtu hodín, ktoré sú potrebné na ich vykonanie.

(2) Počet hodín osobnej asistencie sa určuje na obdobie kalendárneho roka a je najviac 7 300 hodín ročne, ak tento zákon neustanovuje inak.

(3) Do rozsahu hodín osobnej asistencie sa nezapočítavajú hodiny osobnej asistencie, počas ktorých sa fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím poskytuje denná pobytová sociálna služba alebo týždenná pobytová sociálna služba. Fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím, ktorej sa poskytuje celoročná pobytová sociálna služba, možno poskytnúť osobnú asistenciu na jej sprevádzanie

do školského zariadenia, ak školské zariadenie je mimo priestorov zariadenia sociálnych služieb 1) alebo mimo priestorov zariadenia sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately. 33)

(4) Do rozsahu hodín osobnej asistencie sa nezapočítavajú hodiny osobnej asistencie, počas ktorých fyzická osoba s ťažkým zdravotným postihnutím vykonáva zamestnanie alebo navštevuje školské zariadenie s výnimkou vysokej školy.

(5) Fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím, ktorej sa poskytuje sociálna služba v zariadení podporovaného bývania, možno poskytnúť osobnú asistenciu na jej prepravu alebo premiestňovanie pri pracovných aktivitách, vzdelávacích aktivitách, občianskych aktivitách, rodinných aktivitách a voľnočasových aktivitách.

(6) Rozsah hodín osobnej asistencie príslušný orgán opätovne posúdi každé tri roky od jeho určenia na účel zistenia, či predchádzajúci určený rozsah hodín osobnej asistencie zodpovedá potrebám fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím. Opätovné posúdenie sa vykoná aj pred uplynutím lehoty uvedenej v prvej vete, ak sa zmenia skutočnosti rozhodujúce na určenie rozsahu hodín osobnej asistencie.

§ 22

Peňažný príspevok na osobnú asistenciu

(1) Fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím, ktorá je podľa komplexného posudku vypracovaného podľa § 15 ods. 1 odkázaná na osobnú asistenciu, možno poskytovať peňažný príspevok na osobnú asistenciu, ak sa osobná asistenciu vykonáva pri činnostiach uvedených v prílohe č. 4.

(2) Peňažný príspevok na osobnú asistenciu možno poskytovať najskôr od 6. roku veku do dovŕšenia 65. roku veku fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím. Po dovŕšení 65. roku veku možno tento príspevok poskytovať, len ak bol fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím poskytovaný pred dovŕšením 65 rokov veku.

(3) Peňažný príspevok na osobnú asistenciu možno poskytnúť aj vtedy, ak je fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím poskytnutý peňažný príspevok na kúpu pomôcky, ktorou je pes so špeciálnym výcvikom, a to na činnosti alebo časť týchto činností, ktoré nevykonáva pes so špeciálnym výcvikom.

(4) Peňažný príspevok na osobnú asistenciu nemožno poskytovať, ak osobnú asistenciu vykonáva manžel, manželka, rodičia alebo fyzická osoba, ktorá prevzala dieťa do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov na základe rozhodnutia súdu, alebo fyzická osoba, ktorú súd ustanovil za opatrovníka 34) fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím, deti, starí rodičia, vnuci, súrodenci, nevesta, zať, svokor, svokra, ak tento zákon neustanovuje inak. Peňažný príspevok na osobnú asistenciu nemožno poskytovať fyzickej osobe, ktorej sa poskytuje opatrovanie podľa § 40 alebo opatrovateľská služba podľa osobitného predpisu.1)

(5) Peňažný príspevok na osobnú asistenciu možno poskytovať aj vtedy, ak osobnú asistenciu fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím vykonávajú fyzické osoby uvedené v odseku 4, okrem rodičov dieťaťa od šiesteho roku veku do dosiahnutia jeho plnoletosti, fyzickej osoby, ktorá prevzala také dieťa do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov na základe rozhodnutia súdu, alebo fyzickej osoby, ktorú súd ustanovil za opatrovníka fyzickej osoby s ťažkým zdravotným

postihnutím, za podmienky, že tieto osoby poskytujú osobnú asistenciu fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím, ktorá je odkázaná na osobnú asistenciu najmenej v rozsahu 3 650 hodín ročne, alebo je zamestnaná alebo navštevuje školské zariadenie.

(6) Osobný asistent môže poskytovať osobnú asistenciu za podmienok uvedených v odseku 5 len v ročnom rozsahu hodín osobnej asistencie určenom v posudku na činnosti uvedené v prílohe č. 4 v prvom bode až v šiestom bode, deviatom bode a pätnástom bode, najviac však 1 460 hodín ročne.

(7) Peňažný príspevok na osobnú asistenciu sa poskytuje vo výške, ktorá zodpovedá ročnému rozsahu osobnej asistencie určenej v eurách. Výška peňažného príspevku na osobnú asistenciu sa zníži o sumu zvýšenia dôchodku pre bezvládnosť vyplatenú za celý kalendárny rok.

(8) Ak fyzická osoba s ťažkým zdravotným postihnutím podá žiadosť o poskytnutie peňažného príspevku na osobnú asistenciu v priebehu kalendárneho roka, tento peňažný príspevok sa prizná za príslušné obdobie kalendárneho roka v pomernej časti z určeného rozsahu osobnej asistencie na kalendárny rok a výška peňažného príspevku na osobnú asistenciu sa zníži o sumu zvýšenia dôchodku pre bezvládnosť vyplatenú za príslušné obdobie kalendárneho roka.

(9) Ak príjem fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím je vyšší ako trojnásobok sumy životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu ustanoveného osobitným predpisom, 29) od príjmu fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím sa odpočíta suma trojnásobku sumy životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu ustanoveného osobitným predpisom. 29) Ak tento rozdiel je nižší ako rozsah osobnej asistencie určenej eurách, výška peňažného príspevku na osobnú asistenciu sa rovná rozdielu týchto dvoch súm. Ak rozdiel medzi príjmom fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím a trojnásobkom sumy životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu ustanoveného osobitným predpisom 29) je vyšší ako rozsah osobnej asistencie určenej v eurách, peňažný príspevok na osobnú asistenciu sa neprizná; odseky 7 a 8 platia rovnako.

(10) Sadzba na jednu hodinu osobnej asistencie na účely výpočtu výšky peňažného príspevku na osobnú asistenciu je 1, 39 % sumy životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu ustanovenú osobitným predpisom.29)

(11) Peňažný príspevok na osobnú asistenciu sa vypláca mesačne na základe predloženého výkazu o odpracovaných hodinách osobnej asistencie za predchádzajúci kalendárny mesiac.

(12) Peňažný príspevok na osobnú asistenciu sa vypláca fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím alebo na základe písomného súhlasu fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím agentúre osobnej asistencie, ak fyzická osoba s ťažkým zdravotným postihnutím má s touto agentúrou uzatvorenú zmluvu o pomoci pri vykonávaní administratívnych úkonov, ktorej obsahom je aj vyplatenie odmeny osobnému asistentovi.

(13) Ak sa fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím poskytuje zdravotná starostlivosť v zdravotníckom zariadení dlhšie ako 30 dní, rozsah hodín osobnej asistencie určený na kalendárny rok sa zníži rozhodnutím o rozsah hodín osobnej asistencie určených pre činnosti uvedené v prílohe č. 4 prvom bode až ôsmom bode, desiatom bode, štrnástom bode a sedemnástom bode, pripadajúci na každý deň pobytu fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím v zdravotníckom zariadení.

(14) Nevyčerpaný počet hodín osobnej asistencie určený na obdobie kalendárneho roka nemožno uplatniť v nasledujúcom kalendárnom roku.

(15) Ak suma peňažného príspevku na osobnú asistenciu je menej ako 3,32 eura mesačne, peňažný príspevok na osobnú asistenciu sa doplatí v kalendárnom mesiaci, v ktorom jeho suma je najmenej 3,32 eura.

§ 23

Práva a povinnosti osobného asistenta a fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím pri výkone osobnej asistencie

(1) Osobnú asistenciu môže vykonávať len fyzická osoba, ktorá dovŕšila najmenej 18 rokov veku a má spôsobilosť na právne úkony. Osobnú asistenciu nemôže vykonávať fyzická osoba, ktorá je odkázaná na pomoc inej fyzickej osoby v činnostiach, ktoré má vykonávať ako osobný asistent.

(2) Osobný asistent vykonáva osobnú asistenciu na základe zmluvy

- a) o výkone osobnej asistencie uzatvorenej medzi fyzickou osobou s ťažkým zdravotným postihnutím a osobným asistentom podľa osobitného predpisu, 35)
- b) uzatvorenej medzi fyzickou osobou s ťažkým zdravotným postihnutím a agentúrou osobnej asistencie.

(3) Zmluva o výkone osobnej asistencie obsahuje najmä

- a) druh vykonávaných činností podľa zoznamu činností uvedených v prílohe č. 4 a rozsah vykonávaných činností,
- b) miesto výkonu osobnej asistencie,
- c) obdobie výkonu osobnej asistencie,
- d) práva a povinnosti osobného asistenta,
- e) odmenu a spôsob vyplácania odmeny,
- f) dôvody odstúpenia od zmluvy o výkone osobnej asistencie.

(4) Fyzická osoba s ťažkým zdravotným postihnutím je povinná predložiť jedno vyhotovenie zmluvy o výkone osobnej asistencie príslušnému úradu.

(5) Osobný asistent môže vykonávať osobnú asistenciu najviac desať hodín denne. To neplatí, ak sa osobná asistencia vykonáva v čase, keď sa fyzická osoba s ťažkým zdravotným postihnutím zdržiava mimo svojho trvalého pobytu alebo prechodného pobytu. Fyzická osoba uvedená v § 22 ods. 5 môže vykonávať osobnú asistenciu najviac štyri hodiny denne.

(6) Osobný asistent vykonávajúci tlmočenie je povinný preukázať príslušnému úradu znalosť komunikovať s fyzickou osobou so sluchovým postihnutím osobitným potvrdením, osvedčením alebo certifikátom. Toto potvrdenie, osvedčenie alebo certifikát vydáva osoba, ktorá má akreditáciu na vzdelávanie tlmočníkov vydanú podľa osobitných predpisov. 36)

(7) Tlmočenie na účely tohto zákona je tlmočenie v posunkovej reči, artikulačné tlmočenie pre osoby so sluchovým postihnutím a taktilné tlmočenie pre hlucho - slepé osoby.

(8) Na účely tohto zákona môže osobný asistent vykonávať viacero foriem tlmočenia, 36) ak na ich vykonávanie preukáže príslušnému úradu odbornú spôsobilosť.

(9) Fyzická osoba s ťažkým zdravotným postihnutím je povinná predložiť výkaz o počte hodín vykonanej osobnej asistencie podľa vzoru uvedeného v prílohe č. 16 za každý kalendárny mesiac príslušnému úradu na vyúčtovanie, najneskôr do piateho dňa nasledujúceho

kalendárneho mesiaca; to neplatí, ak fyzická osoba s ťažkým zdravotným postihnutím nemôže v uvedenej lehote predložiť výkaz o počte hodín vykonanej osobnej asistencie zo závažných dôvodov. Fyzická osoba s ťažkým zdravotným postihnutím môže vo výkaze o odpracovaných hodinách osobnej asistencie uviesť len činnosti, na ktoré je odkázaná podľa posudku vypracovaného podľa § 15 ods. 1. Príslušný orgán vyplatí peňažný príspevok na osobnú asistenciu najneskôr do 20 dní od predloženia výkazu.

(10) Fyzická osoba s ťažkým zdravotným postihnutím je povinná predložiť príslušnému úradu potvrdenie o vyplatených odmenách osobnému asistentovi za každý kalendárny mesiac po vyplatení odmeny osobnému asistentovi, najneskôr do piateho dňa nasledujúceho kalendárneho mesiaca podľa vzoru uvedeného v prílohe č. 17.

Poznámky:

- 1) Zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov
- 33) Zákon č. 305/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov
- 34) § 27 ods. 2 Občianskeho zákonníka
- 29) § 2 písm. a) zákona č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- 35) § 51 a 853 Občianskeho zákonníka
- 36) Zákon č. 386/1997 Z. z. o ďalšom vzdelávaní a o zmene zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 387/1996 Z. z. o zamestnanosti v znení zákona č. 70/1997 Z. z. v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 382/2004 Z. z.
- Zákon č. 448/2008 Z. z.

8. 8. ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

- ADAMOVIČOVÁ, A. 2000. *Osobná asistencia – šanca plnohodnotne žiť?* Prednáška. Bratislava: OMD v SR, 2000.
- ADAMOVIČOVÁ, A. 2000. *Osobná asistencia a jej význam pre náš život.* Prednáška. Bratislava: OMD v SR, 2000.
- ADAMOVIČOVÁ, A. ; GRIČOVÁ, Ľ. 2000. *Osobná asistencia.* 1. vydanie. Bratislava: OMD v SR, 2000.
- DURAČINSKÁ, M. 2007. *Interné materiály OMD: projekt uchádzajúci sa o grant Nadácie VÚB.* Bratislava, 2007.
- DURAČINSKÁ, M. 2008. *10 rokov osobnej asistencie na Slovensku.* Prednáška. Bratislava: OMD v SR, 2008.
- GRIČOVÁ, Ľ. 2000. *Nezávislý život.* 1. vydanie. Bratislava: OMD v SR, 2000.
- GRICHOVÁ, K. 2008. *Formy pomoci štátu pri začlenení občanov so zdravotným znevýhodnením do bežného života.* Ružomberok: Katolícka univerzita v Ružomberku, Pedagogická fakulta, Katedra sociálnej práce, 2008.
- MADUNOVÁ, A. 2003. *Malá príručka osobnej asistencie.* Bratislava: OMD v SR/Agentúra osobnej asistencie, 2003.
- PAULÍNYOVÁ, A. 2007. *Liečebno – pedagogická intervencia zameraná na podporu kľúčových kompetencií osobných asistentov.* Diplomová práca. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Pedagogická fakulta, Katedra liečebnej pedagogiky, 2007.
- RATZKA, A. *Curriculum Vitae Adolf D. Ratzka, PhD.* [online]. dátum neznámy. [cit. 2006-10-17]. Dostupné na internete: <<http://www.independentliving.org/ratzka.html>>.
- RATZKA, A. 1989. *Personal assistance as key to Independent Living* [online]. April 12-14 1989 [cit. 2006-10-17]. Dostupné na internete: <<http://www.independentliving.org/docs2/enilpakeytoil.html>>.
- RATZKA, A. 1996. *STIL, the Stockholm Cooperative for Independent Living* [online]. May 1996 [cit. 2006-11-25]. Dostupné na internete: <<http://www.independentliving.org/docs3/stileng.html>>.
- REPKOVÁ, K. 1999. *Zdravotné postihnutie - obraz z galérie nášho poznania.* Bratislava: Ing. Mračko Miroslav, 1999.
- ŠKOVIEROVÁ, R. 2007. *Osobná asistencia ako cesta k integrácii pre ľudí s nervovosvalovými ochoreniami.* Diplomová práca. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Pedagogická fakulta, Katedra liečebnej pedagogiky, 2007.

Informácie čerpané z internetových stránok:

Ed Roberts: [http://en.wikipedia.org/wiki/Ed_Roberts_\(activist\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Ed_Roberts_(activist))
Hnutie nezávislého života: en.wikipedia.org/wiki/Independent_living
Inštitút nezávislého života: www.independentliving.org
Európska sieť nezávislého života: www.enil.eu

PRÍLOHA 1

Príloha č. 4
k zákonu č. 447/2008 Z. z.

Zoznam činností na účely určenia rozsahu potrebnej osobnej asistencie

1. vstávanie,
2. líhanie,
3. polohovanie,
4. osobná hygiena
 - 4.1. umývanie,
 - 4.2. kúpanie,
 - 4.3. česanie,
 - 4.4. holenie,
 - 4.5. úprava nechtov,
 - 4.6. mejkap,
 - 4.7. vyprázdňovanie čriev a mechúra,
5. obliekanie,
6. vyzliekanie,
7. príprava jedla,
8. podávanie jedla,
9. podávanie liekov,
10. nakupovanie,
11. pomoc pri domácich prácach,
12. starostlivosť o pomôcku (napríklad osobné motorové vozidlo),
13. dorozumievanie
 - 13.1. písanie,
 - 13.2. čítanie,
 - 13.3. telefonovanie,
 - 13.4. artikulačné tlmočenie,
 - 13.5. taktilné tlmočenie,
 - 13.6. tlmočenie v posunkovej reči,
 - 13.7. predčítanie pre nevidiacich,
14. dohľad,
15. pomoc pri akútnom ochorení,
16. pomoc počas dovolenky,
17. sprievod dieťaťa do školy a zo školy alebo do predškolského zariadenia a z predškolského zariadenia, ak je rodič alebo fyzická osoba, ktorá prevzala dieťa do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov na základe rozhodnutia súdu fyzickou osobou s ťažkým zdravotným postihnutím,
18. pomoc nepočujúcemu rodičovi počujúceho dieťaťa aj nepočujúceho dieťaťa od jedného roku veku do deviateho roku veku a nepočujúcej fyzickej osobe, ktorá prevzala dieťa do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov na základe rozhodnutia súdu pri činnostiach, ktoré vzhľadom na svoje sluchové postihnutie nie sú schopné zvládnuť pre problémy s vnímaním a pochopením hovorenej reči v súvislosti s rozvíjaním hovorenej reči,

19. pomoc nevidiacemu rodičovi nevidiaceho dieťaťa aj vidiaceho dieťaťa od jedného roku veku do deviateho roku veku a nevidiacej fyzickej osobe, ktorá prevzala dieťa do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov na základe rozhodnutia súdu pri činnostiach, ktoré vzhľadom na svoje zrakové postihnutie nie sú schopní zvládnuť pre problémy s vnímaním a pochopením písomných informácií a grafických informácií, vytváraním vizuálne orientovaných pojmov a predstáv v súvislosti s rozvíjaním schopností priestorovej orientácie, a to predčítaním textu,
20. preprava alebo premiestňovanie pri pracovných aktivitách, vzdelávacích aktivitách, občianskych aktivitách, rodinných aktivitách a voľno - časových aktivitách.

Zvýraznenou farbou sú uvedené činnosti, pri ktorých môžu pomáhať rodinní príslušníci.

PRÍLOHA 2

Príloha č. 16
k zákonu č. 447/2008 Z. z.

Výkaz o odpracovaných hodinách osobnej asistencie

Meno a priezvisko fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím:

Rodné číslo fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím:

Meno a priezvisko osobného asistenta:

Mesiac a rok:

Vzťah medzi fyzickou osobou s ťažkým zdravotným postihnutím a osobným asistentom:

Dátum	Vykonávanie osobnej asistencie				Počet hodín	Činnosti osobnej asistencie
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						
6.						
7.						
8.						
9.						
10.						
11.						
12.						
13.						

14.						
15.						
16.						
17.						
18.						
19.						
20.						
21.						
22.						
23.						
24.						
25.						
26.						
27.						
28.						
29.						
30.						
31.						
Odpracované hodiny osobnej asistencie za mesiac:						

Vysvetlivky k vyplňovaniu výkazu o odpracovaných hodinách osobnej asistencie

Mesiac a rok – uvedie sa mesiac a rok, v ktorom bola osobná asistencia vykonaná.

Vzťah medzi fyzickou osobou s ťažkým zdravotným postihnutím a osobným asistentom – uvedie sa, či osobnú asistenciu fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím vykonáva

- a) manžel,
- b) manželka,
- c) rodič,
- d) fyzická osoba, ktorá prevzala fyzickú osobu s ťažkým zdravotným postihnutím do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov na základe rozhodnutia súdu,
- e) fyzická osoba, ktorú súd ustanovil za opatrovníka fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím,
- f) dieťa,
- g) starý rodič,
- h) vnuk,
- i) súrodenec,
- j) nevesta,
- k) zať,
- l) svokor,
- m) svokra,
- n) iná osoba (vyššie neuvedená).

Vykonávanie osobnej asistencie (od – do) – uvedie sa začiatok a koniec vykonávania osobnej asistencie menovaného osobného asistenta. V prípade, ak v daný deň tento osobný asistent prerušil vykonávanie osobnej asistencie, v ďalšom stĺpci (stĺpcoch) sa uvedie čas opätovného začatia a ukončenia vykonávania osobnej asistencie.

Počet hodín – uvedie sa súhrn odpracovaných hodín osobnej asistencie za konkrétny deň.

Činnosti osobnej asistencie – uvedú sa všetky činnosti, ktoré osobný asistent vykonal počas dňa (bez uvedenia času, ktorý bol potrebný na vykonanie jednotlivých činností). Ak boli vykonané činnosti uvedené v prílohe č. 4 k zákonu č. 447/2008 Z. z. bodoch 4.1. až 4.7. tohto zákona, t. j. umývanie, kúpanie, česanie, holenie, úprava nechtov, mejkap a vyprázdňovanie čriev a mechúra, vo výkaze sa uvedie len činnosť nazvaná osobná hygiena (bez konkretizácie).

Odpracované hodiny osobnej asistencie za mesiac – uvedie sa súčet počtu hodín osobnej asistencie za celý kalendárny mesiac.

Osobný asistent – uvedie sa podpis osobného asistenta.

Fyzická osoba s ťažkým zdravotným postihnutím – uvedie sa podpis fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím, ktorý výkaz o odpracovaných hodinách osobnej asistencie vypracoval a predkladá príslušnému úradu práce, sociálnych vecí a rodiny.

V..... dňa..... – uvedie sa miesto a deň, mesiac a rok vyhotovenia výkazu.

PRÍLOHA 3

Príloha č. 17
k zákonu č. 447/2008 Z. z.

Potvrdenie o vyplatených odmenách osobnému asistentovi

Meno a priezvisko fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím

.....

Za kalendárny mesiac v roku

Meno a priezvisko osobného asistenta

Odpracované hodiny

Odmena v eurách

Dátum prevzatia

Podpis osobného asistenta

VZOR

Zmluva o výkone osobnej asistencie

uzavretá medzi

užívateľom osobnej asistencie (meno a priezvisko)
(adresa trvalého pobytu)
(rodné číslo)

a

osobným asistentom (meno a priezvisko)
(adresa trvalého pobytu)
(rodné číslo)

I.

Predmet zmluvy

Vykonávanie rôznych druhov činností osobnej asistencie podľa platného posudku ÚPSVR (*uvedie sa názov, napr.: ÚPSVaR v Pezinku, pracovisko Senec*).

Prvá možnosť: Počet hodín osobnej asistencie v mesiaci si určuje užívateľ podľa dohody s osobným asistentom, ale v maximálnom ročnom rozsahu (*doplniť počet hodín podľa posudku*) hodín.

Druhá možnosť: V rozsahu minimálne 140 hodín mesačne. (*Počet hodín treba do zmluvy uviesť v prípade, že asistent chce, aby za neho dôchodkové poistné platil štát, pričom 140 hodín mesačne môže odpracovať aj u viacerých užívateľov, a tak si hodiny „poskladať“*).

II.

Miesto vykonávania osobnej asistencie

V mieste bydliska a všade tam, kde sa užívateľ pohybuje a potrebuje pomoc

III.

Doba trvania zmluvy

Táto zmluva sa uzatvára na dobu neurčitú (*alebo určitú*).

Záväzky zo zmluvy zanikajú a) odstúpením od zmluvy podľa článku VII.
b) dohodou zmluvných strán

IV.

Práva a povinnosti osobného asistenta

Osobný asistent je povinný vykonávať činnosti osobnej asistencie podľa pokynov užívateľa osobnej asistencie.

Je povinný zachovávať mlčanlivosť o skutočnostiach, ktoré sa dozvedel pri výkone osobnej asistencie.

Osobný asistent je povinný platiť z odmeny za výkon osobnej asistencie daň z príjmu podľa § 6 ods. 2 písm. b/ zákona č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmov.

V.

Práva a povinnosti užívateľa osobnej asistencie

Užívateľ osobnej asistencie je povinný oboznámiť osobného asistenta so spôsobom vykonávania činností osobnej asistencie vrátane manipulácie s pomôckami a pomocnými zariadeniami.

Užívateľ je povinný vypracovávať mesačne výkaz o odpracovaných hodinách a predložiť ho osobnému asistentovi na podpis.

Užívateľ je povinný vyplácať osobnému asistentovi dohodnutú odmenu za odpracované hodiny a mesačne prekladať na príslušný úrad potvrdenie o vyplatených odmenách osobnému asistentovi.

VI.

Výška odmeny a spôsob jej vyplácania

Užívateľ osobnej asistencie sa zaväzuje vyplácať osobnému asistentovi odmenu za 1 odpracovanú hodinu, ktorá je stanovená zákonom o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia č. 447/2008 Z.z. v znení neskorších predpisov vo výške 1,39 % sumy životného minima.

Odmena bude vyplácaná osobnému asistentovi najneskôr do konca mesiaca (*užívateľ a asistent sa môžu dohodnúť aj na inom výplatnom termíne, napr. do 21. dňa v mesiaci*), ktorý nasleduje po mesiaci, v ktorom bola osobná asistencia vykonávaná.

Užívateľ osobnej asistencie vypláca odmenu osobnému asistentovi osobne (*prípadne na účet osobného asistenta; spôsob vyplácania je vecou vzájomnej dohody*).

VII.

Ukončenie zmluvného vzťahu

1. Zmluvné strany môžu ukončiť zmluvný vzťah jednomesačnou výpovednou lehotou bez udania dôvodu. Výpovedná lehota začína plynúť nasledujúcim dňom po oznámení alebo doručení výpovede.
2. Zmluvné strany môžu odstúpiť od tejto zmluvy okamžite, ak si niektorý z nich neplní povinnosti podľa tejto zmluvy, ohrozuje psychické alebo fyzické zdravie druhého účastníka, alebo poškodzuje jeho majetkové práva, alebo ak osobný asistent porušil záväzok mlčanlivosti uvedený v článku IV. tejto zmluvy.

VIII.

Doba platnosti

Zmluva je platná dňom podpisu.

(Zmluva je platná dňom dd.mm.rr, ktorý je odlišný od dňa jej podpisu.)

IX.

Záverečné ustanovenia

Zmluva bola vyhotovená v troch exemplároch, pričom každá zo zmluvných strán obdrží jeden exemplár, užívateľ osobnej asistencie odovzdá tretí exemplár na príslušný ÚPSVR.

Právne vzťahy neupravené touto zmluvou sa riadia príslušnými ustanoveniami Občianskeho zákonníka.

Zmluvné strany tejto zmluvy sa oboznámili s jej obsahom a prehlasujú, že sa zhoduje s prejavom ich vôle, túto zmluvu schválili a vlastnoručne podpísali.

podpis užívateľa osobnej asistencie

podpis osobného asistenta

(V Bratislava, dňa 1. januára 2009)

Poznámka: Všetky údaje v zátvorkách písané kurzívou treba nahradiť aktuálnymi údajmi.

Meno a priezvisko, ulica, číslo, PSČ, mesto trvalého bydliska asistenta

Vzor

Potvrdenie na účely daňového priznania

Na účely podania daňového priznania za rok týmto potvrdzujem, že som *meno a priezvisko asistenta*, trvale bytom *ulica, číslo, PSČ, mesto*, narodenej *dátum a rok narodenia* vyplatila za výkon osobnej asistencie za mesiac/ mesiace v roku spolu sumu €/Sk.

Osobná asistencia sa vykonáva podľa zákona o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia. .

Podpis užívateľa

V (*mesto*) dňa (*dátum*)

Poznámka: Všetky údaje v zátvorkách písané kurzívou treba nahradiť aktuálnymi údajmi.

O autoroch publikácie

Jozef Blažek, autor humorných obrázkov:

Od r. 2002 pracuje v OMD v SR ako hlavný koordinátor administratívy, Agentúry osobnej asistencie a celej logistiky organizácie a jej jednotlivých aktivít: teda organizácie práce asistentov, dopravy, služieb, nákupov a pod. Kresliť začal ešte v r. 1986, keď ilustroval a zostavoval vlastný humoristický časopis Numero. Vyznačuje sa darom sieťovať a spájať ľudí, kamarátskym prístupom a schopnosťou vybaviť nemožné.

Mária Duračinská, autorka projektu Agentúra osobnej asistencie a textu brožúrky:

V r. 2002 skončila Právnickú fakultu Univerzity Komenského (UK) v Bratislave a od toho roku začala spolu s Jožkom pracovať v OMD v SR, najprv ako poradca a právnik, neskôr po vyškolení ako projektová koordinátorka. Od r. 2002 zastáva post podpredsedníčky organizácie. Je autorkou a koordinátorkou projektu Agentúra osobnej asistencie, ktorý v r. 2008 podporila Nadácia VÚB.

Andrea Madunová, autorka textu brožúrky:

Vyštuovala Právnickú fakultu UK v Bratislave, v OMD v SR pracuje od r. 1996 ako sociálna poradkyňa, od roku 2002 zastáva post predsedníčky organizácie. Agentúra osobnej asistencie je jej ideou, pretože ako poradkyňa videla v praxi, že je potrebné venovať sa tejto forme pomoci špecializovane. Zúčastnila sa vzdelávacieho projektu o osobnej asistencii, ktorý viedol na Slovensku Adolf Ratzka v 90 – tých rokoch.

Veronika Melicherová, autorka dizajnu obálky:

Od r. 2008 úzko spolupracuje s OMD v SR, je autorkou nového loga a dizajnu organizácie, Agentúry osobnej asistencie aj časopisu Ozvena, takisto mnohých ďalších propagačných a tlačných materiálov organizácie. Pochádza zo Starej Turej, v súčasnosti študuje 3. ročník VŠVU odbor grafického dizajnu v Bratislave. Vždy má úsmev na tvári a v hlave tvorivé a originálne nápady.

O organizácii

Je jediná špecifická organizácia s celoslovenskou pôsobnosťou, ktorej poslaním je komplexná a adresná pomoc ľuďom so svalovou dystrofiou a iným nervovosvalovým ochorením (NSO) s cieľom, aby napriek veľmi ťažkému telesnému postihnutiu mohli žiť nezávislý a plnohodnotný život.

Vo všetkých svojich riadiacich aj kontrolných orgánoch má len osoby so svalovým ochorením alebo rodičov detí s týmto ochorením. Súčasne vytvára kvalifikované pracovné miesta pre osoby so svalovým ochorením alebo s iným ťažkým telesným postihnutím.

OMD v SR vzniklo v r. 1993.

Medzi jej hlavné aktivity patrí najmä vykonávanie kvalitného sociálneho poradenstva a prevencie, vedie Agentúru osobnej asistencie pre klientov s rôznym zdravotným postihnutím, vydáva časopis Ozvena a iné publikácie, organizuje osvetovú kampaň Deň belasého motýľa spojenú s verejnou zbierkou a charitatívny rockový Koncert belasého motýľa, pre členov organizuje letné tábory, celoslovenské stretnutie a odborné semináre. Presadzuje skvalitnenie zdravotnej starostlivosti o ľudí s NSO.

www.omdvsr.sk

Napísali: Mgr. Mária Duračinská, Mgr. Andrea Madunová

Ilustrácie: Jozef Blažek

Počítačová predloha pre tlač: Martin Juráš

Návrh obálky: Veronika Melicherová

Tlač: Kníhtlač Gerthofer

Reprodukovať publikáciu alebo jej časti je možné len so súhlasom autoriek a organizácie.

Vydala v r. 2008 Organizácia muskulárnych dystrofikov v SR.